

Univerza v Mariboru

Fakulteta za organizacijske vede

Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija
Organizacija in management kadrovskih in
izobraževalnih procesov

RAZLOGI ZA NAKUP BIO CERTIFICIRANE IN NARAVNE KOZMETIKE

Mentor: doc. dr. Marjan Senegačnik

Kandidat: Aleksandar Angelov

Kranj, april 2016

ZAHVALA

Pri izdelavi diplomskega dela so mi bili v pomoč tako nasveti mentorja kot tudi odgovori anketirancev. Za vse strokovne nasvete in napotke se tako zahvaljujem mentorju, dr. Marjanu Senegačniku, in vsem anketirancem, ki so podali svoje odgovore na zastavljen anketni vprašalnik.

Zahvaljujem se tudi lektorici Tanji Zečevič, ki je lektorirala mojo diplomsko nalogo, ter celotni družini, ki mi je med šolanjem stala ob strani in mi dajala potrebno podporo.

POVZETEK

Trend zdravega življenja se je prenesel tudi na področje kozmetike, saj se je v zadnjih letih povečalo povpraševanje po naravnih in bio izdelkih. Tega se zavedajo tudi proizvajalci, zato je za to, da bi se izognili zavajajočim izdelkom treba vedeti, kakšne so zahteve za naravno in bio kozmetiko.

V diplomski nalogi so tako predstavljeni ključni pojmi, ki se navezujejo na razumevanje naravne in bio certificirane kozmetike. Pri nakupu tovrstne kozmetike je namreč pomembno vedeti, kakšne so zahteve za tovrstno kozmetiko in kakšne so ključne razlike med naravno, bio, eko in organsko kozmetiko. Tovrstna kozmetika se od tradicionalne razlikuje predvsem po uporabljenih sestavinah in postopku izdelave. Zato so prikazane tudi zahteve posameznih certifikatov in zakonska regulativa na področju kozmetičnih izdelkov. V skladu s tem je prikazan tudi vpliv kozmetičnih izdelkov na okolje in človeka.

Za namen diplomske naloge je bila izvedena tudi raziskava, pri kateri smo ugotovili, da na nakup naravne in bio certificirane kozmetike ne vpliva cena, ampak zgolj radovednost posameznikov glede dejanskega učinka tovrstnih izdelkov.

KLJUČNE BESEDE:

- naravna in bio kozmetika,
- tradicionalna kozmetika,
- certifikat,
- vpliv na okolje,
- vpliv na človeka.

ABSTRACT

Inquiry for natural and organic products has increased over the recent years, as the healthy lifestyle trends have been also transferred to the cosmetic industry. Cosmetic manufacturers are well aware of that and they are selling misleading products. To avoid that, we need to know what the requirements for the natural and organic cosmetics are.

Key concepts, which relate to understanding the natural and bio cosmetics, are represented in the thesis. When buying that type of cosmetics, we have to be aware of the requirements for natural and bio cosmetics and be able to differentiate between the natural, bio, eco and organic cosmetics. That kind of cosmetics mainly differentiates from the traditional cosmetic in used ingredients and manufacturing processes. Therefore the thesis shows also the requirements of the main certificates and legal regulation for the cosmetic products. According to that the thesis also shows the impact of the cosmetic products on the environment and on the human beings.

A research was also made for the purpose of this work. The results show that price has no influence, when buying the natural and bio cosmetics, but curiosity of the individuals does. They buy it because they want to see the effect of that type of cosmetics.

KEYWORDS:

- natural and bio cosmetics,
- traditional cosmetics ,
- certificate,
- impact on the environment,
- impact on human beings.

KAZALO

1.	UVOD.....	1
1.1.	PREDSTAVITEV PROBLEMA.....	1
1.2.	PREDSTAVITEV OKOLJA.....	1
1.3.	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE	2
1.4.	METODE DELA	2
2.	TEORETIČNE OSNOVE	3
2.1.	KOZMETOLOGIJA.....	3
2.2.	KOZMETIKA	3
2.3.	NARAVNA, BIO, EKO, ORGANSKA KOZMETIKA	4
2.4.	RAZLIKA MED TRADICIONALNO IN NARAVNO KOZMETIKO	5
2.5.	REGULATIVA KOZMETIČNIH PROIZVODOV.....	6
3.	PRIDOBIVANJE TER CERTIFICIRANJE NARAVNE IN BIO KOZMETIKE	7
3.1.	POSTOPEK PRIDOBIVANJA BIO IN NARAVNE KOZMETIKE	7
3.2.	POSTOPEK CERTIFICIRANJA.....	7
3.3.	EKOLOŠKI KOZMETIČNI STANDARDI IN CERTIFIKATI.....	8
3.3.1.	CERTIFIKATI ZA NARAVNO KOZMETIKO.....	9
3.3.2.	CERTIFIKATI ZA ORGANSKO KOZMETIKO.....	10
3.3.3.	CERTIFIKATI ZA NARAVNO IN ORGANSKO KOZMETIKO	11
4.	VPLIV KOZMETIKE NA OKOLJE IN ČLOVEKA	15
4.1.	VPLIV NA ČLOVEKA	15
4.2.	VPLIV NA OKOLJE.....	18
5.	RAZISKAVA	21
5.1.	NAMEN IN POTEK RAZISKAVE.....	21
5.2.	ANALIZA IN REZULTATI RAZISKAVE.....	22
5.3.	KLJUČNE UGOTOVITVE RAZISKAVE.....	31
6.	ZAKLJUČEK.....	34
	LITERATURA IN VIRI	35
	PRILOGE.....	41
	KAZALO SLIK	40
	KAZALO TABEL.....	40
	KRATICE IN AKRONIMI	40

1. UVOD

1.1. PREDSTAVITEV PROBLEMA

Trend zdravega življenja se prenaša tudi na zavedanje o tem, kaj vnašamo v ali na naše telo. Številnim posameznikom je torej pomembno tudi poznavanje sestavin posamezne kozmetike, ki jo dnevno uporabljajo. To se nanaša predvsem na bio in naravno oziroma organsko kozmetiko, katere razvoj se je z leti razširil tudi pri nas. Pri nakupu take kozmetike je pomembno, da so uporabniki seznanjeni z določenimi pogoji, pod katerimi se omenjena kozmetika lahko uvršča med bio ali naravno kozmetiko.

Zakon o kozmetičnih proizvodih (2003) je bil sprejet v letu 2000. Določal je pogoje, ki jih morajo izpolnjevati kozmetični proizvodi v prometu v Republiki Sloveniji, da se zagotovita njihova ustreznost in nemoten promet, ter urejal nadzor nad kozmetičnimi proizvodi. Veljati je prenehal leta 2013, saj ga je nadomestila Uredba Evropskega parlamenta in Sveta o kozmetičnih izdelkih (2009). Obstajajo torej direktive na področju kozmetike, predvsem na področju uporabljenih sestavin in njihovega načina pridelovanja, ki jim morajo slediti proizvajalci tovrstnih izdelkov.

Diplomsko delo tako obravnava vse pogoje, ki so potrebni za proizvajalca, da lahko uvrsti svoje proizvode med bio ali naravno kozmetiko. Hkrati se z diplomskim delom po drugi strani poskuša ugotoviti, kateri dejavniki najbolj spodbujajo uporabnike k nakupu obravnavane kozmetike.

Cilji diplomske naloge so teoretično opredeliti vse pomembne pojme, ki se nanašajo na razumevanje bio kozmetike, od potrebnih sestavin, pridelovanja do postopka certificiranja kozmetike. Pri tem je cilj izpostaviti ključne razlike, po katerih se tradicionalna kozmetika razlikuje od certificirane, obstajajo pa tudi razlike med bio in naravno certificirano kozmetiko.

Z diplomskim delom želimo predstaviti trenutne trende in zahteve na področju certificirane kozmetike ter povečati znanje o tovrstni kozmetiki in zaupanje uporabnikov.

1.2. PREDSTAVITEV OKOLJA

Danes lahko izbiramo med množico različnih kozmetičnih izdelkov, za bio in naravno kozmetiko pa obstajajo strogi kriteriji, ki jih želimo v diplomski nalogi tudi izpostaviti. Pomembno je opredeliti pojem bio kozmetike in izpostaviti razlike med bio in naravno kozmetiko.

V diplomski nalogi bodo tako prikazani celoten postopek izdelave bio kozmetike ter postopki in pogoji pridobivanja certifikata. Pri tem obstajajo certifikati podeljeni naravni kozmetiki in certifikati, ki so podeljeni bio kozmetiki. Pomembno je vedeti, da med njimi obstajajo razlike, saj imajo različno stroga merila.

1.3. PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

Predvidevamo, da se uporabniki bio kozmetike ne zavedajo celotnega pomena bio in naravne certificirane kozmetike, zanimajo jih zgolj pozitivni rezultati uporabe. Temu lahko prispeva tudi nerazumevanje oziroma neenotnost pri pojmovanju naravne kozmetike oziroma bio in naravne certificirane kozmetike. Po drugi strani pa nekatere posameznike od nakupa najbolj odvrča cena samega izdelka.

1.4. METODE DELA

Teoretični del temelji na analizi primarnih in sekundarnih virov. Ključne podatke bomo pridobili tudi z analizo posameznih internih dokumentov ponudnikov bio kozmetike. Teoretični del bo podkrepjen s praktičnim oziroma izvedeno anketo med uporabniki oziroma kupci bio certificirane kozmetike.

2. TEORETIČNE OSNOVE

2.1. KOZMETOLOGIJA

Kozmetologija je veda, ki preučuje izdelavo kozmetičnih izdelkov in njihove učinke na telo z namenom, da ohranimo telo lepo in zdravo ter da zakrijemo manjše pomanjkljivosti, ki iznakazujejo estetski videz. Iz tega izhaja tudi izraz kozmetika. V slovenščini je to širok pojem, s katerim zajemamo tako postopke nege telesa kot tudi izdelke, ki jih uporabljamo pri ohranjanju lepote in zdravja kože, las in nohtov (Svoljšak Mežnaršič, 2005, stran 8).

2.2. KOZMETIKA

Kozmetične proizvode lahko, na podlagi ne več veljavnega Zakona o kozmetičnih proizvodih (2003), opredelimo kot katerokoli snov ali pripravek v končni obliki, namenjena nanašanju na zunanje dele človeškega telesa (povrhnjico, lasišče, nohte, ustnice ali zunanja spolovila) ali na zobe in sluznico v ustni votlini, z izključnim ali glavnim namenom, da jih očisti, odišavi ali zaščiti, jih ohrani v dobrem stanju, spremeni njihov videz ali odpravi neprijeten telesni vonj.

Posamezen produkt mora imeti naslednje karakteristike, da se lahko zakonsko uvrsti med kozmetiko (Cosmetic, Toiletry & Parfumery Association, 2015):

- Namen (za čiščenje, odišavljenje, spreminjanje videza, izboljšanje telesnega vonja ter zaščito ali ohranjanje v dobrem stanju).
- Mesto nanosa (koža, lasišče, nohti, ustnice, zunanji deli spolnih organov, zobje in ustna votlina).
- Sestava produkta (kozmetični izdelki smejo vsebovati samo tiste sestavine, ki so opredeljene v kozmetičnih direktivah in predpisih).

Na splošno lahko kozmetiko razdelimo na klasično oziroma konvencionalno in na naravno. Z razvojem trga naravne kozmetike so se začele pojavljati razlike med tovrstnimi izdelki ter s tem tudi njihovo pojmovanje (Bračko, 2013, stran 20-21). Na podlagi študije, ki jo je izdelal Organic Monitor, lahko kozmetične izdelke razdelimo na (Štante, 2015, stran 1):

- Ekološko certificirane izdelke (Certified organic).
- 100-odstotno naravne izdelke (Pure natural cosmetics).
- Delno naravne kozmetične izdelke (Semi natural).
- Izdelke, navdihnjene z naravo (Naturally inspired).
- Konvencionalne izdelke (Conventional cosmetic).

Pri oglaševanju kozmetičnih izdelkov se, poleg izrazov "naravno" in "organsko", uporabljajo tudi izrazi "eko" in "bio". Tovrstni trend v kozmetični industriji je tako pri kupcih spodbudil vse večje zanimanje, saj je izbira naravnih, eko, bio in organskih izdelkov v izrednem porastu (Kozmetika - naravna ..., 2015).

2.3. NARAVNA, BIO, EKO, ORGANSKA KOZMETIKA

Med pestro ponudbo različnih kozmetičnih izdelkov potrošnik težko razlikuje, kateri kozmetični izdelki so resnično naravni in organski ter kako kvalitetne so posamezne sestavine v kozmetičnem izdelku. Med vsemi kozmetičnimi izdelki so nekateri izdelki naravni, znotraj le-teh pa so nekateri naravni izdelki certificirani in le manjši del je organskih kozmetičnih izdelkov. Slednji so prav tako lahko certificirani (Kako prepoznati in izbrati ..., 2009).

Slika 1: Vrste kozmetičnih izdelkov (Kako prepoznati in izbrati ..., 2009)

Kozmetičen izdelek je lahko označen kot "naraven" že, če vsebuje samo za vzorec naravnih ali ekološko pridelanih sestavin, drugo pa so sintetične sestavine in sestavine, pridobljene iz derivatov nafte. Izrazi "organski", "eko" ali "bio" so prav tako lahko na izdelku navedeni zgolj kot del komercialnega imena, nič pa ne povedo o sestavinah izdelka. Beseda "organsko" je v slovenskem jeziku tujka in pomeni vse iz žive narave, lahko pa je tudi slab prevod angleške besede "organic", kar opredeljuje ekološko hrano oziroma živilo, ki je v Veliki Britaniji vključeno v sistem podeljevanja certifikatov ekološkim živilom. Enako velja za besedo "bio", ki izhaja iz francoske besede "biologique" in označuje ekološko živilo (Kozmetika - naravna ..., 2015).

Naravna kozmetika oziroma kozmetična sredstva so torej tista, ki vsebujejo le stoodstotno naravne sestavine iz kontrolirane pridelave ali nabrane v neoporečnih predelih. Sestavine izdelkov naravne kozmetike ne vsebujejo sintetičnih barvil ali dišav in niso testirane na živalih (Naravna kozmetika, 2009). Povsem naravna kozmetika mora biti, po določilih nemškega Ministrstva za zdravstvo, pridobljena torej iz naravnih snovi rastlinskega, živalskega ali mineralnega izvora ali njihovih zmesi brez kemičnih sprememb (Škraba, 2011).

Bio/eko/organska kozmetika mora biti izdelana iz rastlin, ki so gojene v skladu z določenimi standardi. Celoten proces, od vzgoje rastlin do njihove uporabe v izdelku, je popolnoma naraven, brez kakršne koli dodane kemične snovi. To zajema tudi gojenje rastlin brez pesticidov in organskih gnojil. V kolikšni meri je neki izdelek bio/organski/ekološki, pa pove šele certifikat pooblaščenega organa (Gašperlin, 2014b). Organska/bio/ekološka kozmetika spada med izdelke enake

kakovosti, različni pojmi pa so se pojavili z različnimi certifikati. Med certifikati namreč obstajajo velike razlike, saj imajo različno stroga merila (Naravna, bio, eko ..., 2010).

Sestavine, ki so pridelane organsko/bio/ekološko, imajo višjo vsebnost kozmetično aktivnih sestavin oziroma vsebujejo več antioksidantov, vitaminov in ostalih snovi, ki imajo pomembno vlogo pri zaščiti kože pred prezgodnjim staranjem in pri ohranjanju njenega zdravja. Bistvena razlika med naravnimi in organskimi rastlinskimi sestavinami je v načinu pridelave, saj pri naravnih sestavinah ni nujno, da so te pridelane na organski/bio/ekološki način (Kako prepoznati in izbrati ..., 2009).

2.4. RAZLIKA MED TRADICIONALNO IN NARAVNO KOZMETIKO

Cilj vsakega negovalnega kozmetičnega izdelka je, da se njegove sestavine vpijejo v globlje plasti kože in spodbudijo tvorbo kolagena, elastina, intenzivno vlažijo itd. Umetne sestavine v tradicionalni kozmetiki se težje razgradijo in se z leti nakopičijo v telesu, medtem ko sestavine naravne kozmetike aktivirajo naravne presnovne procese kože, namesto da jih nadomeščajo. Sestavine v naravni kozmetiki torej spodbujajo kožo, da deluje sama oziroma da sama proizvaja kolagenske in elastinska vlakna, da preprečuje izgubo vlage, da ustvarja lipide, ki so potrebni za zaščito pred negativnimi zunanjimi dejavniki itd. (V čem je skrivnost ..., 2012).

Ključna razlika med tradicionalnimi kozmetičnimi izdelki in naravno kozmetiko se torej kaže v sestavinah, saj je pri izdelavi konvencionalne kozmetike dovoljeno uporabljati vse sestavine ne glede na njihov izvor (Selič, Sivka in Štefanič, 2007, stran 8). Pri naravni kozmetiki pa je po drugi strani prepovedana uporaba vsega umetnega in sintetično pridobljenega. Vse naravne sestavine morajo biti povsem brez dražečih sestavin, ki povzročajo alergije. S tem so prepovedani tudi umetni konzervansi, kar bistveno skrajša rok uporabnosti naravnih kozmetičnih izdelkov. V naravni kozmetiki se uporabljajo predvsem izvlečki, prevretki in emulzije, ki morajo biti očiščeni, izolirani in preoblikovani. Ti postopki izdelave pa ne smejo spreminjati originalne kemijske strukture naravnih sestavin. Če je preoblikovanje nujno, je to dovoljeno le z reakcijo naravnih sestavin ene z drugo (Celec, 2009, stran 40-41).

Sestavine tradicionalne kozmetike lahko sčasoma vplivajo na zdravje kože in organizma kot celote, vendar se pogosto dogaja, da je naravna kozmetika "naravna" zgolj na papirju. Pravo naravno kozmetiko, ki se ločuje od tiste, ki se kot taka samo označuje, pa razlikujemo po tem, da (V čem je skrivnost ..., 2012):

- vsebuje več kot 80 % naravnih sestavin in ne vsebuje sintetičnih konzervansov, kot so parabeni¹ fenoksietanoli ...
- Uporabljeni so rastlinska in eterična olja, propolis in naravni alkohol. Pravilni postopki pri proizvodnji in pakiranju pa lahko zagotavljajo trajnost izdelka.
- Izdelki ne vsebujejo umetnih barvil, mineralnih olj, silikonov, parafinov in ostalih derivatov nafte, kot tudi ne sestavin živalskega izvora.

¹ Kemikalije, ki se v kozmetičnih izdelkih uporabljajo kot konzervansi za zaviranje rasti mikroorganizmov ter podaljševanja roka uporabnosti izdelka (Seznam škodljivih ..., 2015).

- Potrebna je iskrenost v komunikaciji oziroma trženju izdelka (naveden odstotek naravnih sestavin v izdelku).
- Izdelki niso testirani na živalih, sama ovojnina izdelka pa je tudi prijazna do okolja.

2.5. REGULATIVA KOZMETIČNIH PROIZVODOV

Slovenska zakonodaja na področju kozmetičnih izdelkov je popolnoma usklajena z evropsko, potrebna pa so stalno spreminjanje, dopolnjevanje in usklajevanje zakonodaje zaradi prilagoditev tehničnemu napredku. Za regulativo kozmetičnih izdelkov so v Sloveniji pristojni Ministrstvo za zdravje ter organa v njegovi sestavi - Urad RS za kemikalije in Zdravstveni inšpektorat (Gašperlin, 2014a).

V letu 2013 je **Uredba ES 1223/2009** v celoti nadomestila do tedaj obstoječi **Zakon o kozmetičnih proizvodih** in njegove podzakonske predpise (Zakonodaja s področja ..., 2013):

- Pravilnik o sestavi kozmetičnih proizvodov.
- Pravilnik o mikrobiološki ustreznosti kozmetičnih proizvodov.
- Pravilnik o obrazcu za priglasitev dobaviteljev kozmetičnih proizvodov in načinu sporočanja o novih kozmetičnih proizvodih pred prvim dajanjem v promet.
- Pravilnik o vsebini in načinu označevanja kozmetičnih proizvodov.
- Pravilnik o postopku in vsebini vloge za zaščito podatkov o sestavinah kozmetičnih proizvodov.
- Pravilnik o alternativnih metodah za preizkušanje kozmetičnih proizvodov.
- Pravilnik o načinu vzorčenja ter metodah za laboratorijske analize kozmetičnih proizvodov.

Uredba ES 1223/2009 določa nova pravila in ostrejšše varnostne zahteve za kozmetične izdelke, kar zagotavlja višje varnostne standarde ter bolj podrobne informacije o izdelkih. Uredba opredeljuje institut t. i. 'odgovorne osebe', ki je med drugim odgovorna za informacije o izdelku, vključno z varnostno oceno proizvoda. Poleg tega se uvajajo tudi obveznost poročanja o resnih stranskih učinkih kozmetičnih izdelkov ter nova pravila za uporabo nanomaterialov v kozmetičnih izdelkih. Nanaša se na vse kozmetične izdelke, ki se bodo znašli na prodajnih policah v EU, ne glede na to, ali so bili proizvedeni v Uniji ali uvoženi iz tretjih držav (EU uredba ..., 2013).

Evropska zakonodaja je pozabila natančno določiti kriterije naravne kozmetike, zato mnogo proizvajalcev svoje izdelke označuje kot naravne, če že imajo zgolj 1-5 % naravnih sestavin rastlinskega, živalskega, mineralnega, sladkovodnega ali morskega izvora (ne glede na to, kaj predstavlja ostalih 95-99 %). Zaradi številnih proizvajalcev, ki zavajajo svoje uporabnike o tem, kako zelo "naravni" so njihovi izdelki, ki hkrati vsebujejo številne zdravju in okolju škodljive snovi, je bil razvoj standardov in certifikatov na tem področju nujen (Jazbec, 2011).

Ameriški eko standardi, z izjemo certifikata OTCO, niso primerljivi z evropskimi standardi, saj imajo preveč ohlapne kriterije (Naravna, bio, eko ..., 2010). Evropski certifikati za naravno kozmetiko so tako precej bolj strogi od ameriških (4 zgrešena priporočila ..., 2013).

3. PRIDOBIVANJE TER CERTIFICIRANJE NARAVNE IN BIO KOZMETIKE

Na trgu naravne kozmetike je začelo prihajati do zlorab pri predstavljanju kozmetičnih izdelkov z različnimi napisi proizvajalcev. Izdelke so označevali kot naravne, čeprav niso bili naravni. Tovrstne zlorabe so na trgu naravne kozmetike želeli preprečiti z uvedbo oznak oziroma t. i. certifikatov. Naravne kozmetične izdelke, ki imajo enega izmed ustreznih certifikatov, tako imenujemo certificirani naravni kozmetični izdelki (Bračko, 2013, stran 21).

3.1. POSTOPEK PRIDOBIVANJA BIO IN NARAVNE KOZMETIKE

Sestavine za naravno kozmetiko morajo biti pridobljene oziroma pridelane iz rastlin ekološkega porekla ali pridobljene iz rastlin divje rasti. Pri tem rastline ne smejo biti ogrožene vrste ali gensko spremenjene. Velika pozornost pri izdelovanju naravne kozmetike je namenjena temu, kje in kako so bile gojene sestavine, ki so prisotne v njej. Kljub visoko razviti standardizaciji naravnih kozmetičnih izdelkov še vedno ni mogoče pridobiti stodontno naravnih sestavin brez odstopanj v njihovih lastnostih, kar posledično vpliva na končni izdelek. Pri pridelavi je treba upoštevati tudi vremenske oziroma okoljske dejavnike, ki lahko močno vplivajo na kakovost letine posameznih rastlin. Zgodi se lahko namreč, da ima isti izdelek odstopanja v barvi in vonju, vsekakor pa ne v njegovem namenu (Naravna kozmetika, 2012).

Dovoljeni postopki pridobivanja surovin so načeloma enaki tako pri naravni kot organski. Najpogostejši dovoljeni postopki, ki so enaki pri večini certifikatov, pa so hidroliza, nevtralizacija, esterifikacija, oksidacija, redukcija in drugi. Med prepovedane postopke prištevamo etoksilacijo,² sulfonacijo, žarčenje z radioaktivnimi žarki, obdelavo s klorom ... (Evropski standardi ..., 2010).

Proizvajalci konvencionalnih kozmetičnih izdelkov pa imajo na voljo večji izbor surovin in postopkov pri razvijanju kozmetičnih izdelkov, saj je dovoljena uporaba sinteznih surovin, polysinteznih in naravnih surovin. Proizvodni postopki pridobivanja teh surovin pa so lahko tako kemijski kot tudi fizikalni (Štante, 2015, stran 2).

3.2. POSTOPEK CERTIFICIRANJA

Certifikati zagotavljajo določene standarde pri naravni in še strožje zahteve pri organski kozmetiki. Certifikati za naravno in organsko kozmetiko v Evropi niso zakonsko opredeljeni v kozmetični direktivi. Certifikate podeljujejo posamezne organizacije, ki za določen certifikat postavijo natančna pravila, ki jih mora certificiran izdelek izpolnjevati (Kako prepoznati in izbrati ..., 2009).

² Kemijska reakcija, pri kateri določena snov reagira z močno strupenim plinom etilen oksidom. Etoksilirano sestavino po navadi prepoznamo po predponi PEG- ali po končnici ETH (Hidroksietil celuloza, 2013).

Različna združenja in organizacije preučujejo verodostojnost kozmetičnih izdelkov oziroma preverjajo, ali je kozmetični izdelek res proizveden na do okolja prijazen način, ali so bile uporabljene ekološko neoporečne sestavine, ali je bil izdelek testiran na živalih, ali je embalaža, ki jo uporabljajo, do okolja prijazna, in še mnogo drugih značilnosti. V primeru izpolnjenih zahtev, na podlagi opravljenih testov, pridobi kozmetični izdelek določen certifikat, ki zagotavlja potrošnikom, da je izdelek ustrezno preverjen in resnično kakovosten (Celec, 2009, stran 43-44).

Postopek certificiranja naravne in ekološke kozmetike lahko opišemo na podlagi določil Inštituta za kontrolo in certifikacijo UM. Pravila postopka certificiranja določajo, da je certificiranje strokovni postopek, v katerem certifikacijski organ poda pisno potrdilo (certifikat), da je proizvodni postopek metodično ocenjen na način, ki zagotavlja zaupanje v certificirane kozmetične proizvode ter potrjuje skladnost z referenčnimi standardi, po katerih so ti certifikati (Inštitut za kontrolo in certificiranje [IKC UM], 2014, stran 4).

Postopek certificiranja se prične s prijavo oziroma posredovanjem prijavne dokumentacije. Na podlagi pregleda prijavne dokumentacije se prične postopek oziroma pripravijo dokumentarne mape stranke ter se izvede vpis v evidenco. Nato se izvede terenska kontrola proizvodnega obrata pri stranki ter pri morebitnih podizvajalcih. Pri proizvajalcih kozmetičnih proizvodov, ki so vključeni v postopek certificiranja, se kontrola izvede praviloma enkrat na leto. Pred odločitvijo o certifikatu, IKC UM pregleda vso dokumentacijo po izvedeni kontroli, dokazila o odpravi morebitnih neskladij in morebitne rezultate laboratorijskih analiz. Na osnovi celotnega kontrolnega poročila certifikator izda certifikat ali zavrne izdajo certifikata v primeru ugotovljenih večjih neskladij od zahtev v standardu (IKC UM, 2014, stran 21-23).

3.3. EKOLOŠKI KOZMETIČNI STANDARDI IN CERTIFIKATI

Zgodovina biološke kozmetike se prične s kmetijstvom in sega v leto 1958, ko je bila v Franciji ustanovljena skupina eko kmetovalcev. S tem so bili postavljeni prvi okviri v svetu biološke pridelave. Leta 1980 pa so v Franciji ustanovili prvi certifikat AB, ki mu je 12 let kasneje sledila ostala Evropa. Nemčija je na področju izdelave naravnih kozmetičnih izdelkov leta 1996 postavila natančna in stroga merila z ustanovitvijo certifikata BDIH,³ ki je leta 2002 postavil definicije za naravno, ne pa biološko kozmetiko. Francoski standard COSMEBIO pa je postal uraden certifikat leta 2002 in velja za enega bolj zahtevnih in kakovostnih na svetu (PHYT'S™ ..., 2015).

Razlikujemo certifikate, ki so podeljeni naravni kozmetiki (na primer certifikat BDIH), in certifikate, ki so podeljeni organski kozmetiki (na primer Soil Association). Med njimi obstajajo velike razlike, saj imajo različno stroga merila (Naravna, bio, eko ..., 2010).

³ Zaradi pomanjkanja surovin ta certifikat ni zahteval, da morajo biti vse uporabljene sestavine iz ekološke pridelave. Določil je le, česa vse v kozmetiki ne sme biti, ekološki izvor pa se je zahteval le za določen seznam sestavin, ki so takrat že bile na voljo (NaTrue ..., 2009).

3.3.1. CERTIFIKATI ZA NARAVNO KOZMETIKO

BDIH (Nemčija) **standard** je predhodnik naravne kozmetike, saj je prvi standard, s katerim se je uvedlo ekološko certificiranje za kozmetiko. Od proizvajalcev zahteva uporabo ekoloških sestavin le, kjer je to "mogoče", kar definirajo kot dosegljivo v zadostnih količinah in zadostni kvaliteti ter katere rastline že privzeto spadajo mednje. Produkt ima lahko 0 % ekoloških sestavin in še vedno nosi BDIH-certifikat (Certikati ..., 2014). Delež ekoloških sestavin je določen le v primeru, ko se izdelek oglašuje pod oznako ekološko oziroma "organic". V tem primeru mora biti vsaj 95 % sestavin ekološkega izvora od vseh sestavin, ki bi lahko bile ekološkega izvora. Delež ekoloških sestavin v končnem izdelku pa mora biti naveden na embalaži (Vrhovec, 2014, stran 5).

Glavne zahteve so (Evropski standardi ..., 2010):

- Osnovne surovine morajo biti pridobljene iz rastlin iz kontrolirane pridelave ali z nabiranjem v naravi.
- Izdelki in sestavine ne smejo biti testirani na živalih ali pridobljeni iz mrtvih vretenčarjev.
- Uporaba anorganskih soli (npr. magnezijev sulfat) ali mineralov (npr. natrijev klorid) je dovoljena za posamezne izjeme.
- Dovoljene so le določene kemijske transformacije (npr. hidroliza, hidrogenacija, esterifikacija).

BDIH-certifikat torej dobi izdelek, ki vsebuje naravne sestavine, med katerimi je posebej določeno, katere od njih morajo biti ekološkega izvora. Dovoljuje se uporaba konzervansov, ki so identični tistim v naravi (npr. benzojska kislina in njene soli, benzilni alkohol itd.), kar pa mora biti označeno na deklaraciji. Prepovedano je obsevanje izdelkov, embalaža izdelkov pa mora biti iz sestavin, ki so biološko razgradljive. BDIH je najbolj razširjen tudi v Sloveniji, vendar se proizvajalci, ki presegajo njegove zahteve, vse bolj odločajo za druge, bolj stroge certifikate (O certifikatih, 2013).

Naravno kozmetiko s certifikatom BDIH lahko prepoznamo po njihovem logu, ki je prikazan na sliki 2.

Slika 2: Logo BDIH-certifikata (Naravna kozmetika in njeni ..., 2012)

COSMEBIO (Francija) in **BIOGARANTIE** (Belgija) sta oznaki za izdelek, v katerem mora biti 95 % sestavin iz ekološke pridelave. Pri tem so prepovedane kemične sinteze sestavin in petrokemični derivati. Sestavine ne smejo biti toksične za ljudi

in vodne živali ter ne smejo biti obsevane (Jurko, 2010).

COSMEBIO z oznako BIO ima lahko minimalno 95 % naravnih sestavin ali sestavin naravnega izvora, od katerih mora biti 10 % vseh sestavin organskega izvora. Minimalno 95 % od organskih snovi mora izhajati iz certificiranega izvora. Dovoljeno je maksimalno 5 % sestavin sintetičnega izvora. Pri COSMEBIO z oznako ECO pa mora minimalno 50 % od organskih snovi izhajati iz certificiranega izvora (Evropski standardi ..., 2010).

V teh izdelkih ni parafina, naftnih derivatov, parabenov, gensko spremenjenih organizmov ter sintetičnih in umetnih barvil. Posebnost tega standarda je, da morajo biti sestavine na izdelkih, ki jih po evropski zakonodaji označujejo po enotni nomenklaturi INCI v angleškem jeziku, prevedene v potrošniku razumljiv jezik (Najpogostejši certifikati ..., 2015).

Kozmetiko s certifikatom Cosmebio lahko prepoznamo po logu, ki je na levi strani slike 3. Logo certifikata Garantie bio pa je na desno strani slike 3.

Slika 3: Logo Cosmebia in Garantie bio (Naravna kozmetika in njeni ..., 2012)

3.3.2 CERTIFIKATI ZA ORGANSKO KOZMETIKO

SOIL ASSOCIATION (Velika Britanija) velja za najstrožji evropski certifikat za organsko kozmetiko, saj zahteva najmanj 95 % organskih sestavin (če nima oznake Organic, pa najmanj 70 %). V izdelkih niso dovoljeni široki spektri potencialno nevarnih sestavin, celoten proces proizvodnje pa je vedno preverjen (Naravna, bio, eko ..., 2010).

Njihovi standardi so osnovani na standardih za prehrano, kar pomeni, da mora biti organska sestavina uporabljena, če obstaja. Ostale sestavine pa morajo zadostiti strogim kriterijem, ki zagotavljajo, da ne škodujejo človekovemu zdravju ali okolju. Soil Association vode ne šteje kot ekološke sestavine, zato tu voda ne povečuje odstotka ekoloških sestavin. V izdelkih ni močnih konzervansov, naftnih derivatov, umetnih dišav in barvil ter ostalih dodatkov (Jazbec, 2011).

Vse formule sestave in označevanje produktov mora Soil Association predhodno potrditi, torej tudi vsako spremembo sestave ali embalaže. Vsa predelava sestavin mora biti do narave prijazna, človeku škodljivih vsebin pa ne sme vsebovati niti embalaža. Iz tega razloga opravljajo tudi letne preglede oziroma revizijo uporabljenih sestavin in prikaz do okolja prijaznih proizvodnih metod. Ne dovoljujejo testiranja na živalih (Certifikati ..., 2014).

Kozmetiko, ki ima podeljen certifikat Soil association, lahko prepoznamo po logu, ki je prikazan na sliki 4.

Slika 4: Logo Soil associationa (Naravna kozmetika in njeni ..., 2012)

3.3.3. CERTIFIKATI ZA NARAVNO IN ORGANSKO KOZMETIKO

ECOCERT (Francija) standard dovoljuje dva načina izdelovanja kozmetičnih izdelkov - "naravni" ali "naravni in ekološki" kozmetični izdelek. Če želi proizvajalec pridobiti certifikat za "naravni in ekološki" izdelek, mora biti 95 % sestavin pridobljenih s certificirano ekološko kmetijsko pridelavo, za certifikat "naravni" kozmetični izdelek pa mora biti tako pridelanih vsaj 50 % sestavin. Uporaba etoksiliranih sestavin, glikolov, parabenov in umetnih dišav oziroma parfumov ni dovoljena, prav tako ni dovoljeno preizkušanje izdelkov na živalih. Seznam sestavin mora biti potrošniku na voljo v razumljivem jeziku, obvezno pa mora biti uporabljena mednarodna nomenklatura kozmetičnih sestavin INCI (Najpogostejši certifikati ..., 2015). Pri nekaterih sestavinah je voda vključena v delež organskih sestavin, pri nekaterih ne, odvisno od vrste izvlečka (Kako prepoznati in izbrati ..., 2009).

Kozmetični izdelki EcoCert so prepoznavni po logu, ki ga prikazuje slika 5. Obstajata dve oznaki, in sicer za ekološko in naravno kozmetiko.

Slika 5: Logo Ecocerta (Naravna kozmetika in njeni ..., 2012)

Certifikat NATRUE (Nemčija) pozna tri kategorije (Evropski standardi ..., 2010):

- **Naravna kozmetika** (ena zvezdic), pri kateri ni zahtevana vsebnost organskih sestavin. Vsebnosti naravnih sestavin in sestavin naravnega izvora, ki so bile kemijsko spremenjene z dovoljenimi postopki, so določene za posamezno vrsto proizvodov.
- **Naravna kozmetika z organskimi sestavinami** (dve zvezdici) mora vsebovati minimalno 15 % kemijsko nespremenjenih naravnih substanc in maksimalno 15 % sestavin naravnega izvora, ki so bile kemijsko

spremenjene z dovoljenimi postopki. Minimalno 70 % naravnih substanc mora izhajati iz kontrolirane organske pridelave ali kontroliranega nabiranja v naravi.

- **Organska kozmetika** (tri zvezdice) mora vsebovati minimalno 20 % kemijsko nespremenjenih naravnih substanc in maksimalno 15 % sestavin naravnega izvora, ki so bile kemijsko spremenjene z dovoljenimi postopki. Minimalno 95 % naravnih substanc mora izhajati iz kontrolirane organske pridelave ali kontroliranega nabiranja v naravi.

Pri tem certifikatu je torej treba biti pozoren na število zvezdic. Primer loga tovrstnega certifikata je prikazan na sliki 6. Desna slika je torej primer organske kozmetike, saj so narisane tri zvezdice.

Slika 6: Logo NaTruea (Naravna kozmetika in njeni ..., 2012)

Poleg teh certifikatov lahko omenimo tudi COSMOS, ki predstavlja poenotenje oziroma harmonizacijo dosedanjih glavnih standardov. Pri tem je glavna zahteva, da je v končnem izdelku minimalno 10 % organskih sestavin. Tri leta po objavi določil za certifikat mora biti najmanj 95 % fizikalno spremenjenih naravnih sestavin organskih in najmanj 30 % kemijsko spremenjenih sestavin organskega izvora. Rastlinski sokovi se štejejo med organsko pridelane sestavine, pri ostalih sestavinah je odvisno od vrste izvlečka (Kako prepoznati in izbrati ..., 2009).

Primer poenotenja glavnih standardov z certifikatom Cosmos prikazuje slika 7. Logu Ecocerta je torej pripisan tudi Cosmos.

Slika 7: Oznaka Cosmos (Naravna kozmetika in njeni ..., 2012)

Raziskave podjetja Organic Monitor (specializiran za raziskave, svetovanje in usposabljanje podjetij, ki se osredotočajo na globalno ekologijo) so pokazale, da je kar nekaj blagovnih znamk, ki se tržijo kot "naravne" in "organske", ta naziv dodelilo po lastnih zahtevah. Organic Monitor je ocenil več kot 50 kozmetičnih

blagovnih znamk in jih razvrstil glede na njihovo raven "naravnosti". Raziskavo je vodil pooblaščen kemik z analizo sestavin naravne in organske kozmetike ter primerjavo z njihovimi tržnimi zahtevami. Znamke so bile kategorizirane po lestvicah, in sicer: certificirana organska kozmetika z oceno 9-10, čista naravna kozmetika z oceno 5-7, naravno navdihnjena kozmetika z oceno 2 ter konvencionalna kozmetika z oceno 1. Študija je tako pokazala, da sestavine večine blagovnih znamk ne odražajo njihovih tržnih zahtev. Pri izdelkih, ki trdijo, da so stoodstotno naravni, so odkrili, da vsebujejo sintetične konzervanse, mehčala in tenzide. Nekatere znamke, ki se označujejo za "naravno", so v resnici konvencionalno (običajno) narejene, več organskih kozmetik pa ne izpolnjuje niti naravnih standardov. Po drugi strani so raziskave pokazale, da so produkti, ki jih je certificiral priznani organ, najvišje uvrščeni. Čeprav nekateri izdelki vsebujejo certificirane ekološke sestavine, pa so v formulaciji še vedno prisotne sintetične sestavine, ki niso običaje za naravne in organske proizvode (Štampelj, 2013).

Skupne značilnosti opisanih certifikatov pa so za lažjo primerjavo prikazane tudi v naslednji tabeli 1.

CERTIFIKAT	% organskih sestavin organskega izvora v končnem kozmetičnem izdelku	Ali je voda vključena v delež organskih sestavin?
BDIH	Ni določeno; seznam organskih sestavin. NOVO - če se izdelek oglašuje kot organski: min. 95 % sestavin organskega izvora glede na vse sestavine, ki so lahko organskega izvora; posebej končni %.	Ni posebej določeno.
ECOCERT	Natural: minimalno 47 %, 5 % organskih sestavin od deleža naravnih; končni izdelek minimalno 5 %. Natural & Organic: minimalno 90 %, 25 % organskih sestavin od deleža vseh naravnih sestavin, končni izdelek minimalno 10 %.	Odvisno od izvlečka.
COSMEBIO	Minimalno 90 %, 25 % organskih sestavin od deleža vseh naravnih; končni izdelek minimalno 10 % organskih sestavin.	Odvisno od izvlečka.
SOIL ASSOCIATION	Oznaka Organic minimalno 95 % organskih sestavin in sestavin organskega izvora. Brez oznake Organic minimalno 70 % organskih sestavin in sestavin organskega izvora.	Ne (razen v če izdelek vsebuje več kot 90 % vode).
NATRUE	1 zvezdica - ni določeno. 2 zvezdici - minimalno 10 %, 5 % organskih sestavin. 3 zvezdice - minimalno 19 % organskih sestavin.	Rastlinski sokovi da, ostali izvlečki ne.
COSMOS	Končni izdelek minimalno 10 % organskih sestavin in sestavin organskega izvora (20 % za izdelke, ki se ne sperejo, z izjemo losjonov in pudrov). Minimalno 95 % fizikalno spremenjenih naravnih sestavin mora biti organskih in minimalno 30 % kemijsko spremenjenih sestavin naj bo organskih (3 leta po objavi).	Rastlinski sokovi da, ostalo odvisno od izvlečka.

Tabela 1: Primerjava certifikatov

Raziskave podjetja Organic Monitor (specializiran za raziskave, svetovanje in usposabljanje podjetij, ki se osredotočajo na globalno ekologijo) so pokazale, da je kar nekaj blagovnih znamk, ki se tržijo kot "naravne" in "organske", ta naziv dodelilo po lastnih zahtevah. Organic Monitor je ocenil več kot 50 kozmetičnih blagovnih znamk in jih razvrstil glede na njihovo raven "naravnosti". Raziskavo je vodil pooblaščen kemik z analizo sestavin naravne in organske kozmetike ter primerjavo z njihovimi tržnimi zahtevami. Znamke so bile kategorizirane po lestvicah, in sicer: certificirana organska kozmetika z oceno 9-10, čista naravna kozmetika z oceno 5-7, naravno navdihnjena kozmetika z oceno 2 ter konvencionalna kozmetika z oceno 1. Študija je tako pokazala, da sestavine večine blagovnih znamk ne odražajo njihovih tržnih zahtev. Pri izdelkih, ki trdijo, da so stoo odstotni naravni, so odkrili, da vsebujejo sintetične konzervanse, mehčala in tenzide. Nekatere znamke, ki se označujejo za "naravno", so v resnici konvencionalno (običajno) narejene, več organskih kozmetik pa ne izpolnjuje niti naravnih standardov. Po drugi strani so raziskave pokazale, da so produkti, ki jih je certificiral priznani organ, najvišje uvrščeni. Čeprav nekateri izdelki vsebujejo certificirane ekološke sestavine, pa so v formulaciji še vedno prisotne sintetične sestavine, ki niso običaje za naravne in organske proizvode (Štempelj, 2013).

4. VPLIV KOZMETIKE NA OKOLJE IN ČLOVEKA

Celec (2009, stran 79) izpostavi trend ponovnega približevanja naravi in težnje po bolj zdravem načinu življenja. Prvi se odraža v povečani skrbi za varovanje okolja, drugi pa v spreminjanju življenjskega stila, ki prisega na zdravo prehrano, ustrezno rekreacijo, izogibanje nezdravim navadam, prav tako pa tudi uporabo naravnih izdelkov, ki v čim manjši meri obremenjujejo okolje in posameznika. T. i. "ekološki" trendi pa so opazni tudi v kozmetični industriji, saj se prodaja naravnih in do okolja prijaznih kozmetičnih izdelkov iz dneva v dan veča zaradi večjega zavedanja potrošnikov negativnih učinkov konvencionalne kozmetike na njihovo zdravje in posledično tudi na okolje.

Beseda naravna kozmetika se ne nanaša zgolj na končni proizvod, temveč tudi na proces pridobivanja sestavin. Pri tem je namreč pomembno, da se pri pridobivanju sestavin v čim manjši meri obremenjuje okolje. Izključena je namreč uporaba gensko spremenjenih organizmov ob uporabi biološke pridelave, brez primesi pesticidov in umetnih gnojil. Čedalje bolj pomembno postaja tudi dejstvo, da niti sestavine niti končni izdelek niso testirane na živalih ter da je izdelek pakiran v do okolja prijazni embalaži (Gerbaš, 2010).

Kozmetični proizvodi morajo izpolnjevati predpisane zahteve ustreznosti za človekovo zdravje oziroma ne smejo škodovati človekovemu zdravju. Pred dajanjem kozmetičnih proizvodov v promet mora dobavitelj zagotoviti oceno njihove ustreznosti na podlagi opravljenih preizkusov in študij, pri čemer je treba upoštevati splošne toksikološke lastnosti uporabljenih sestavin, njihovo kemijsko strukturo in izpostavljenost uporabnika. Proizvodnja kozmetičnih proizvodov mora potekati v skladu z načeli dobre proizvodne prakse za kozmetične proizvode. Slednji ne smejo vsebovati mikroorganizmov in snovi, ki so na seznamih prepovedanih snovi Evropske unije (Razinger, 2013, stran 101).

Za kozmetične izdelke imajo nekatere sestavine z zakonodajo predpisane mejne vrednosti ter zahteve za navedbe v deklaraciji izdelkov, ki jih vsebujejo. Posameznih škodljivih izdelkov pa v kozmetiki sploh ne sme biti. V zakonodaji so tudi navedene posebne omejitve ter pogoji, pod katerimi se kozmetični izdelki, ki te sestavine vsebujejo, lahko dajejo v promet. Take omejitve veljajo za barvila, konzervanse, UV-filtre in še nekatere aktivne sestavine (oksidativna barvila za lase, fluorove dodatke za zobne paste, aktivne spojine v sredstvih za kodranje ali ravnanje las, alergene dišave ...) (Golja, 2012, stran 3-4).

4.1 VPLIV NA ČLOVEKA

Dermatologi pogosto opozarjajo, da je veliko alergij in kožnih obolenj posledica nepravilne nege. Med vzroki različnih kožnih obolenj pa lahko najdemo tudi neprimerno sestavo kozmetičnih izdelkov, previsoke koncentracije ali prevelike odmerke posameznih surovin ali raztopin (Carsten, 2001, stran 14).

Vedno več znanstvenih raziskav evropskih in ameriških institucij kaže, da lahko nekatere kemične snovi, ki jih vsebujejo kozmetični pripravki, pomenijo prikrito

nevarnost za zdravje človeka. Posebno pozornost vzbujajo parabeni, ki jih najdemo v skoraj vseh izdelkih za osebno nego in higieno, saj so jim dodani kot konzervansi (Šket, 2013).

Od 1. 4. 2015 so npr. v vseh državah EU prepovedali uporabo propylparabena in butyl-parabena v kozmetičnih izdelkih za otroke, mlajše od treh let. Otroška koža je zelo tanka, kar lahko povzroči prehajanje parabenov skozi kožo. V sklop ukrepov zagotavljanja večje kemijske varnosti pa sodijo tudi novi predpisi, ki določajo še dovoljene koncentracije parabenov v kozmetičnih izdelkih za odrasle, ki jih izpiramo. Dovoljena koncentracija parabenov v izdelkih, kot so šamponi in geli za prhanje, je po novem 0,14 % (prej 0,4 % pri enem dodanem parabenu oziroma 0,8 % pri več dodanih parabenih). Prepoved velja tudi za sočasno uporabo methyl-chloroisothiazolinon (MCI) in methylisothiazolinon (MI) v kozmetičnih izdelkih, ki jih s kože ne speremo (npr. kreme za telo). Nižja koncentracija je sicer še vedno dovoljena v izdelkih, ki jih speremo (npr. šamponi), in sicer 0,0015 % v razmerju 3 : 1 (MCI : MI) (2 parabena in ena ..., 2015).

Na podlagi Uredbe št. 1223/2009 Evropskega parlamenta in sveta o kozmetičnih izdelkih morajo biti kozmetični izdelki varni pod normalnimi ali razumno predvidljivimi pogoji uporabe. Razlogi za tveganje in koristi ne smejo upravičevati tveganja za zdravje ljudi. V Uredbi so sicer opredeljene prepovedane snovi kot CMR-snovi (rakotvorne, mutagene ali strupene za razmnoževanje), kategoriji 1A in 1B, vendar se te snovi kljub temu lahko izjemoma uporabljajo, če so skladne z zahtevami glede varnosti, če ni na voljo ustreznih alternativnih snovi, če se bodo uporabljali le za posebno rabo kategorije izdelka z znano izpostavljenostjo ob pogoju, da je SCCS ocenil in ugotovil, da je njihova uporaba varna (Uredba Evropskega parlamenta ..., 2009).

V nadaljevanju so izpostavljeni nekatere snovi oziroma škodljivi dodatki v kozmetiki, ki lahko v večjih količinah oziroma po dolgoletni uporabi vplivajo na zdravje (Nevarnosti, ki se ..., 2013):

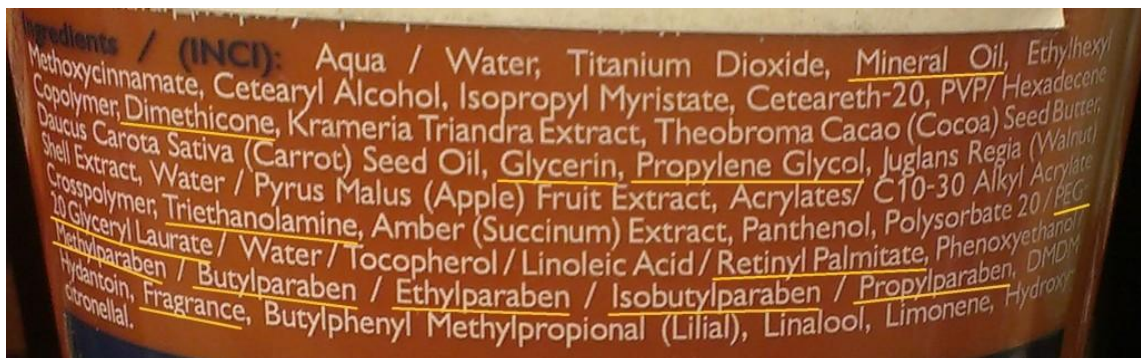
- Triklosan, ki lahko povzroči odpornost bakterij proti antibiotikom.
- UV-filtri, ki delujejo kot hormonski motilci.
- Formaldehid (konzervans), ki je rakotvoren.
- PEG-derivati, ki omogočajo mešanje olja in vode, odpirajo kožo, da postane dostopna za tuje škodljive snovi.
- Halogenorganske spojine, ki sprožajo alergije.
- Hidroksicitronelal (dišava), ki povzroča alergijske reakcije.
- Umetne maščobe (silikoni, parafini, naftni derivati) mašijo pore in preprečujejo absorpcijo vitaminov A in E.
- Parabeni (para-hidroksibenzoati), znani kot motilci hormonov, povzročajo tudi alergije z estrogenskim učinkom.
- Stearalkonium klorid, ki povzroča alergijske reakcije.
- Propilen glikol (znan tudi kot 'antifriz') povzroča slabost, glavobol in motnje v koncentraciji.

Za primer lahko navedemo raziskavo iz leta 2010 kanadske organizacije "David Suzuki". O strupenih sestavinah v kozmetiki so anketirali 6200 posameznikov. Anketiranci so posredovali informacije o 12.500 različnih kozmetičnih izdelkih, pri katerih so se osredotočili zgolj na 12 ključnih sestavin, ki posledično škodujejo tako zdravju človeka kot tudi okolju. Izbrane sestavine povzročajo raka,

zmanjšanje plodnosti, astmo in različne alergije. Rezultati so bili zaskrbljujoči, saj je skoraj 80 % izdelkov vsebovalo vsaj eno izmed 12 kritičnih sestavin. Skoraj več kot polovica teh izdelkov je vsebovala mešanico več različnih strupenih sestavin in na skoraj 1000 izdelkih sestavine sploh niso bile navedene. Ključne toksične sestavine, katerih prisotnost so ugotavljali v raziskavi, so: BHA in BHT, premogov katran, DEA, cocamide DEA in lauramide DEA, dibutil ftalat, DMDM hidantoin in diazolidinyl urea, parabeni, parfumi, PEG, petrolej, siloksani, natrijev lavret sulfat in triklosan (Gue, 2010, stran 5-11).

Navedli smo že nekatere učinke posameznih sestavin. Pri tem je pomembno omeniti, da so predvsem uporabljeni konzervansi najbolj toksični in lahko poleg alergij povzročajo mnogo hujše zdravstvene težave. Omenjene sestavine tako lahko povzročajo raka na dojki, rakasta obolenja jeter in spremembe na koži zaradi spremenjenega delovanja trebušne slinavke in ščitnice. Poleg tega se lahko posledično pojavijo tudi razvojne nepravilnosti na testisih, prostati in zmanjšanje količine spermijev. Dibutil ftalat se npr. uporablja tudi pri proizvodnji PVC-plastike, saj plastiki zagotavlja njeno prožnost. V kozmetičnih izdelkih pa z lahkoto prehaja skozi kožo v telo in v stiku z drugimi kemikalijami poveča njihovo sposobnost tvorjenja genskih sprememb. Toksične sestavine prav tako lahko oponašajo estrogen, glavni ženski hormon, ter zavirajo delovanje moških spolnih hormonov. To pa vse vpliva na plodnost (17 nevarnih kemikalij ..., 2012).

Pri nakupu posamezne kozmetike je najbolje, če pregledamo samo INCI-deklaracijo. Poleg poznavanja snovi in sestavin je pomembno tudi, katero mesto na seznamu zaseda posamezna sestavina. Višje ko je, večjo količino le-te izdelek vsebuje in bolj je problematična, če gre za nevarno kemikalijo (Kreme za sončenje ..., 2014).

Slika 8: INCI-deklaracija (Kreme za sončenje ..., 2014).

Pozorni moramo biti tudi pri naravni kozmetiki, saj tudi naravne sestavine niso nujno koristne za kožo. Predvsem so škodljivi različni rastlinski ekstrakti, ki imajo lahko citotoksično delovanje (povzročajo odmiranje kožnih celic), fototoksično delovanje (v kombinaciji z UV-žarki dobijo toksičen učinek) ter fotomutageno delovanje (povzročajo maligne spremembe v celicah). Škodljiva so lahko tudi eterična olja in njihove komponente, kar je pokazalo mnogo neodvisnih raziskav. Posledice olj so lahko dermatitis, različne alergije, ekcemi in podobne težave s kožo. Preden torej kupimo kozmetične izdelke, se moramo pozanimati, kakšen vpliv imajo posamezne sestavine na kožo. Če želimo uporabljati naravno

kozmetiko, pa nam morajo biti pri nakupu vodilo certifikati, in ne le napisi naravno in organsko, ki so lahko zavajajoči (Buh in Papež, 2011).

Po drugi strani pa so v eni od raziskav Združenja potrošnikov organskih izdelkov dokazali, da nekateri šamponi z organskim certifikatom vsebujejo tudi kancerogeno snov 1,4 dioksan. Kemikalija se uporablja kot industrijsko topilo, pojavlja pa se tudi kot stranski produkt pri etoksilacijskem procesu v kozmetični industriji. Dioksan povzroča rakava obolenja pri ljudeh in živalih, po nekaterih raziskavah pa je odgovoren tudi za marsikatero prirojeno okvaro pri otrocih. Kupec se okuženim kozmetičnim izdelkom najlažje izogne tako, da kupuje čim manj predelane kozmetične izdelke in izdelke, ki vsebujejo sestavine s končnicami ali celimi besedami myreth, oleth, laureth, cateareth, PEG, polyethylene, polyethylene glycol, polyoxyethylene in oxynol (V organski kozmetiki ..., b. d.).

4.2 VPLIV NA OKOLJE

Kozmetični izdelki predstavljajo veliko breme za okolje zaradi uporabe izhodnih snovi, ki temeljijo na naftnih derivatih, tehnološkega procesa nastajanja, ki je energetsko potrošen in z veliko odpadnimi produkti, uporabe nereciklirane in nerazgradljive embalaže (O meni, 2015).

Vpliv kozmetičnih izdelkov na okolje lahko razdelimo na tri glavna področja (The Environmental Damages ..., b. d.):

- Strošek "naravnega". Proizvajalci so masovno začeli povpraševati po naravnih sestavinah in mineralih, da bi lahko svoje izdelke tržili kot naravne. Vsebovanost tovrstnih naravnih izdelkov je sicer minimalna in še vedno v kombinaciji z drugimi kemičnimi in strupenimi sestavinami. Vse to pa ni trajnostno upravljano, saj se je zaradi masovnega povpraševanja po cenovno ugodnih sestavinah v kmetijstvu povečala uporaba pesticidov, da so lahko zadovolji tovrstno povpraševanje. Na področju rudarstva pa se nespametno izkopavajo minerali ter pridobivajo olja iz naftnih derivatov. Ravno s takim ravnanjem se ruši celoten ekosistem in se črpajo neobnovljivi naravni viri. Nakup stoddotno naravnega izdelka manjšega proizvajalca pomeni, da sestavine izvirajo iz trajnostnega upravljanja, kar ne škoduje okolju.
- Ovojnina oziroma embalaža posameznih kozmetičnih izdelkov potrebuje več sto let, da se razgradi. Najbolje je kupovati izdelke v čim manjših steklenih embalažah oziroma embalažah, ki se lahko reciklirajo.
- Kozmetični izdelki zastrupljajo naš planet. Številne kemične sestavine se ne razgradijo, ampak se kopičijo v ekosistemu. Največ škode se naredi ravno s tistimi izdelki, ki se izpirajo. S tem se kemikalije prenesejo v jezera, potoke, reke in javne vodne sisteme. Nekatere sestavine imajo dolgoročne toksične učinke, in sicer tako, da se zmanjšuje populacija planktona, spremeni se obnašanje rib in posledično tudi umirajo različne vodne vrste. Pri nekaterih vrstah se pojavljajo tudi genetske motnje. Glede na to, da je celotno življenje na Zemlji odvisno od vodnega cikla, imajo kemikalije neposredno tudi vpliv na kmetijska tla in ostale živali. Voda namreč izpari v ozračje, se nabira v oblakih in ponovno vrne na Zemljo v obliki dežja. S tovrstno izpostavljenostjo in kroženjem kemikalij lahko tudi druge živali trpijo za različnimi reproduktivnimi, genetskimi in razvojnimi spremembami, kot tudi za različnimi oblikami raka.

Iz tega lahko razberemo, da imajo kemikalije v kozmetičnih izdelkih iste učinke tako na človeka kot tudi na okolje oziroma druge živali. Številni proizvajalci bi se morali izogniti tovrstnemu izdelovanju kozmetike oziroma povečati odgovornost do okolja. Številni se z vplivi kozmetičnih izdelkov na okolje sploh ne ukvarjajo, saj bi bil to za njih predrag in predolg postopek.

Povečanje odgovornosti do okolja pa lahko prikažemo na primeru blagovne znamke NIVEA. Na sliki 9 je prikazano, na kakšne načine so se zavezali k trajnosti, o kateri smo že govorili. Trajnost se navezuje predvsem na proces pridobivanja naravnih sestavin, pri NIVEI pa so poleg tega zmanjšali količine embalažnih materialov, ki jih je vse mogoče tudi stoo odstotno reciklirati.

Slika 9: Zmanjšanje količine embalažnih materialov pri Nivei (Manj odpadkov ..., 2015)

Ker so s kemikalijami, ki se uporabljajo v kozmetičnih proizvodih, ki se izperejo, in njihovo embalažo povezani vplivi na okolje, zlasti v zvezi s strupenostjo za ekosisteme in rabo virov, so se določila merila za podelitev znaka EU za okolje za tovrstno skupino proizvodov. Merila spodbujajo predvsem proizvode, ki imajo zmanjšan vpliv na vodne ekosisteme, vsebujejo omejeno količino nevarnih snovi in zmanjšujejo nastajanje odpadkov z zmanjšanjem količine embalaže (Sklep komisije o določitvi ..., 2014).

Znak za okolje EU (Ecolabel flower oziroma okoljska marjetica) je instrument zagotavljanja varstva okolja, ki je prostovoljen in osnovan na tržni osnovi. Znak odlikuje proizvode oziroma storitve, ki zadovoljujejo visoke okoljske standarde ter

visoka merila glede uporabnosti. Okoljska marjetica pomeni za njenega pridobitelja dodano vrednost in konkurenčno prednost na rastočem trgu blaga in storitev. Znak za okolje je znak, ki ga je EU vpeljala v svoj pravni red že od leta 1992, njegovega pridobitelja pa zavezuje k trajni strategiji varovanja okolja v največji možni meri v celotnem življenjskem obdobju proizvodov oziroma storitev, ki jih ponuja na trgu (ECOLABEL ..., 2014).

Merila za podelitev znaka EU za okolje "kozmetičnim proizvodom, ki se izperejo", zahtevajo (Sklep Komisije ..., 2014):

- Skupna strupenost proizvoda pri kritični volumski razredčitvi ne sme preseči določenih mejnih vrednosti.
- Površinsko aktivne snovi so lahko biorazgradljive v aerobnih in anaerobnih pogojih. Vsebnost vseh organskih dodanih snovi, ki niso aerobno in anaerobno razgradljive, ne sme preseči določenih mejnih vrednosti.
- Določene snovi ne smejo biti vključene v proizvod niti kot del sestave niti kot del katere koli zmesi, vključene v sestavo (npr. borova kislina, policiklične mošusove spojine, parabeni, formaldehid, mikroplastika, nanosrebro itd.).
- Primarna embalaža mora biti v neposrednem stiku z vsebino. Med prodajo ni dovoljena dodatna embalaža za proizvod, npr. karton okoli plastenke, razen sekundarne embalaže za združitev dveh ali več proizvodov. Embalaža mora biti zasnovana tako, da se lahko reciklira.
- Palmovo olje, olje iz palmovih jeder in njuni derivati, ki se uporabljajo v proizvodu, morajo biti pridobljeni na nasadih, ki izpolnjujejo merila za trajnostno upravljanje.
- Sposobnost proizvoda, da izpolnjuje svojo primarno funkcijo (npr. čiščenje, regeneracija las) in vse navedene sekundarne funkcije (npr. delovanje proti prhljaju, zaščita barve), se dokaže z laboratorijskimi preizkusi ali preizkusom, ki ga opravijo potrošniki v skladu s smernicami za ocenjevanje kozmetičnih proizvodov.

Pri naravni kozmetiki ima, poleg ustrezne izbire sestavin, pomembno vlogo tudi vpliv izdelka na okolje. Med nabiranjem in pridobivanjem naravnih sestavin je dovoljen najmanjši možni vpliv na okolje - nedovoljene so namreč uporaba ogroženih vrst rastlin ter genska manipulacija in modifikacija. Pri proizvodnji naravne kozmetike je prisotnih le malo kemijskih procesov. Uporaba tehničnih proizvodnih metod ne more biti popolnoma prepovedana, saj določenih naravnih materialov v njihovem naravnem stanju ne moremo uporabljati v kozmetične namene, je pa seveda zelo omejena. Uporabljajo se lahko namreč samo do okolja prijazne metode proizvodnje, pričakuje pa se tudi, da bo izdelek zapakiran v embalažo iz obnovljivih in biorazgradljivih materialov (BDIH certifikat, b. d).

5. RAZISKAVA

5.1. NAMEN IN POTEK RAZISKAVE

V prejšnjem poglavju smo že izpostavili, da se tudi na področju kozmetične industrije kaže trend ponovnega približevanja naravi in težnje po bolj zdravem načinu življenja. Na podlagi tega je namen raziskave predvsem ugotoviti, ali so tudi izbrani anketiranci del tega trenda oziroma ali se za nakup naravne in bio kozmetike odločajo zaradi ekoloških vidikov, zaradi zavedanja negativnih učinkov konvencionalne kozmetike ali zgolj zaradi marketinške dejavnosti oziroma promocije tovrstnih izdelkov.

Pri tem ni namen izpostavljati posameznih znamk oziroma kozmetičnih izdelkov naravne in bio kozmetike, ampak je bolj pomembno izpostaviti ključne razloge, zaradi katerih prihaja do nakupa tovrstne kozmetike.

Poleg tega je pomembno ugotoviti tudi, ali se anketiranci zavedajo pomena posameznih certifikatov in nazivov, ali se zavedajo, kakšne sestavine morajo, so lahko ali ne smejo biti v tovrstnih izdelkih, ter koliko jim dejansko pomeni to, da izdelki ne smejo biti testirani na živalih in so proizvedeni tako, da ne škodijo okolju in zdravju uporabnika.

Podobne raziskave so bile že opravljene, vendar je od njih preteklo že kar nekaj let. V anketi so tako povzeta vprašanja avtorjev Drašler (2010) in Kebe (2011). Rezultate svoje raziskave bomo primerjali z njihovimi rezultati ter tako poskušali ugotoviti, ali so se razlogi za nakup naravne in bio kozmetike v zadnjih petih letih kaj spremenili.

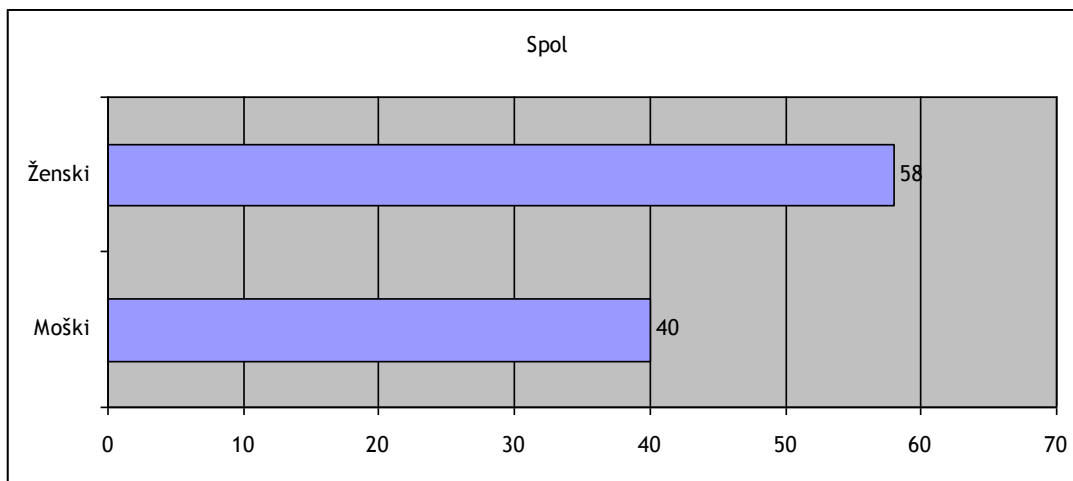
Anketni vprašalnik je sestavljen iz 14 vprašanj, med katerimi so 3 vprašanja demografskega tipa (spol, starost in izobrazba), ostala pa v večini polodprtega tipa, pri katerih so lahko anketiranci, poleg ponujenih odgovorov, podali tudi svoj odgovor pod opcijo "drugo". Na dve vprašanji so lahko anketiranci izbrali več odgovorov, na kar je pri analizi rezultatov tudi posebej opozorjeno. Pri treh vprašanjih so anketiranci vrednotili posamezne odgovore, in sicer z oceno 1-5 (1 nepomembno in 5 zelo pomembno) ter s strinjanjem o posamezni trditvi.

Za vzorec smo izbrali 200 ljudi različnih starosti. Od tega je na vprašanja odgovorilo 98 anketirancev v obdobju od 15. 8. 2015 do 15. 10. 2015. Spletna anketa je tako bila aktivna dva meseca, dokler nismo dobili dovolj ustreznega vzorca anketirancev.

Spletna anketa je bila narejena s pomočjo spletnega programa, ki je dosegljiv na spletnem naslovu <https://www.1ka.si/>. Vsak posameznik je tako dobil povezavo do spletne ankete, na katero je lahko popolnoma anonimno odgovarjal. Vsi rezultati so v nadaljevanju tudi grafično prikazani in analizirani.

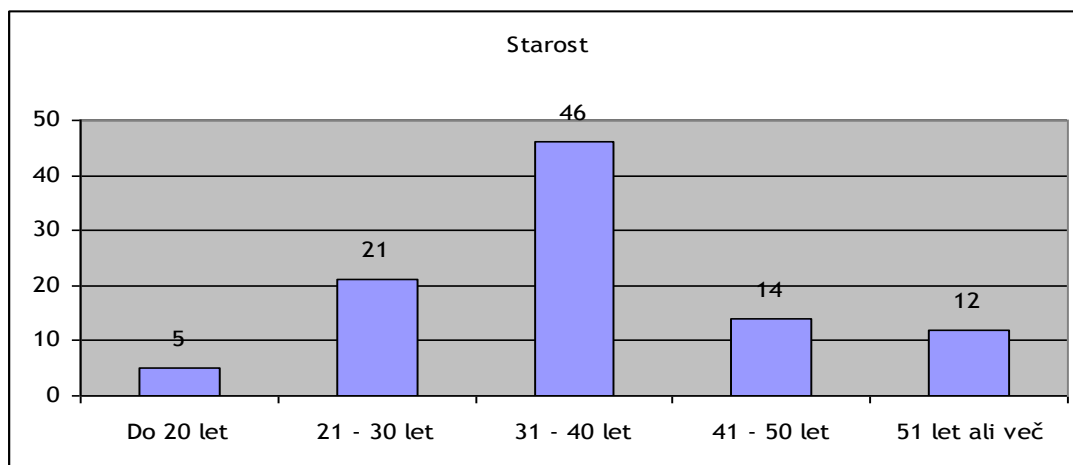
5.2. ANALIZA IN REZULTATI RAZISKAVE

Med 98 anketiranci je na zastavljena vprašanja odgovarjalo 40 (41 %) moških in 58 (59 %) žensk, kar je prikazano na sliki 10.

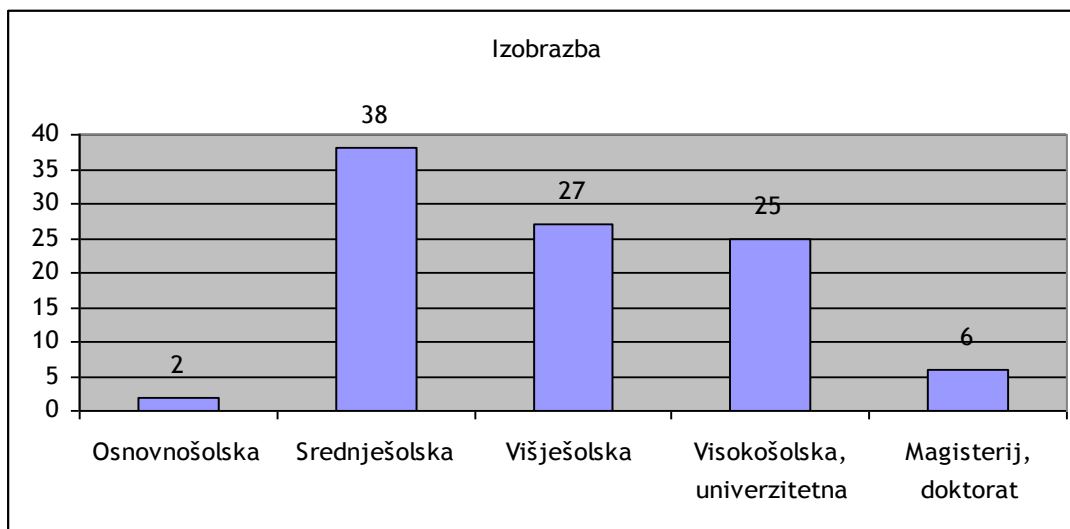
Slika 10: Spol anketirancev

S slike 11 je razvidno, da je največ anketirancev starih med 31 in 40 let, in sicer kar 46 (47 %). V starostni skupini med 21 in 30 let je 21 (21 %) anketirancev, 14 (14 %) pa jih je starih med 41 in 50 let. Nad 51 let je starih 12 (12 %), najmanj pa jih je starih do 20 let, in sicer zgolj 5 anketirancev.

Slika 11: Starost anketirancev

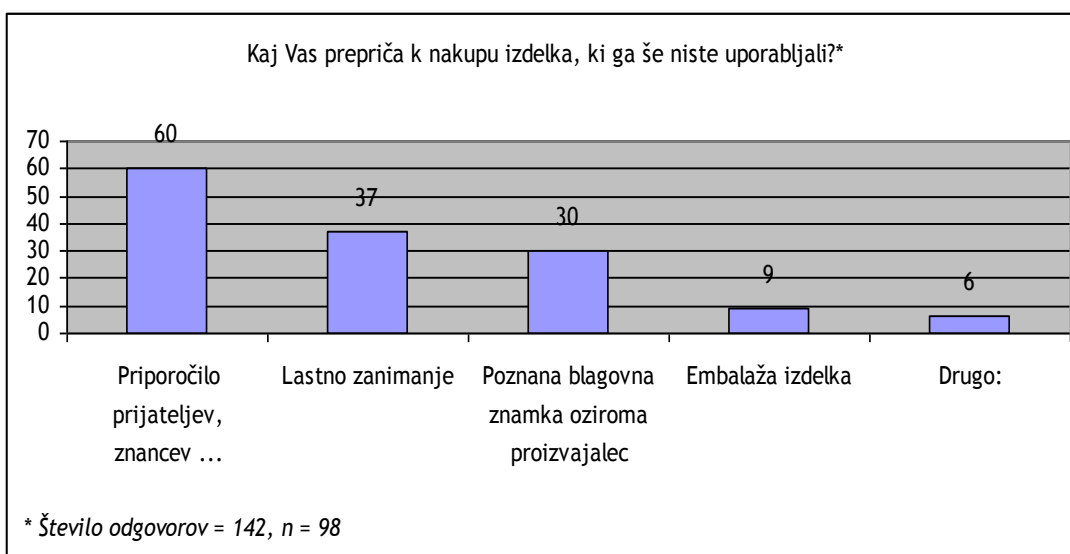
Največ anketirancev, in sicer 38 (39 %), ima srednješolsko izobrazbo. Višješolsko izobrazbo ima doseženo 27 (28 %) anketirancev, visokošolsko oziroma univerzitetno pa 25 (26 %) anketirancev. Magisterij ali doktorat je dokončalo 6 (6 %) anketirancev, 2 (2 %) anketiranca pa imata osnovnošolsko izobrazbo. Najvišjo doseženo formalno izobrazbo prikazuje slika 12.

Slika 12: Najvišja dosežena formalna izobrazba

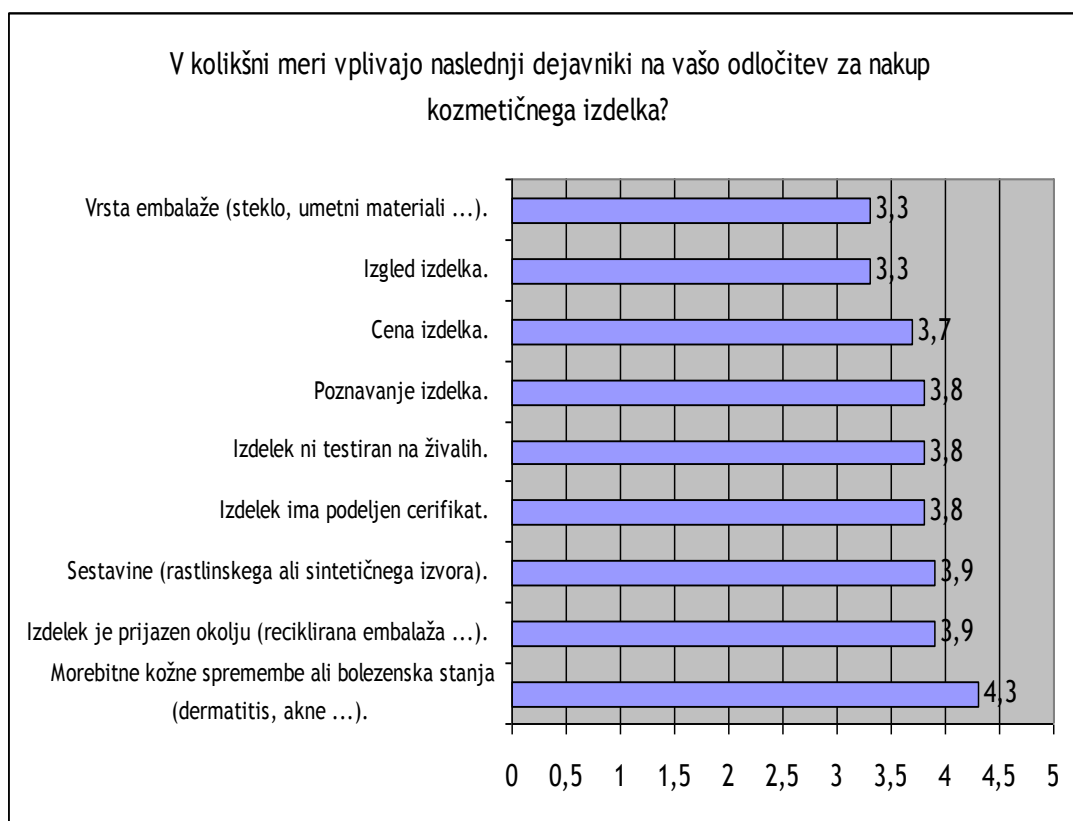
V raziskavi nas je zanimalo, kaj anketirance prepriča k nakupu izdelka, ki ga še niso uporabljali. Pri prvem vprašanju so lahko anketiranci podali več odgovorov, zato se skupno število odgovorov na sliki 13 ne ujema s skupnim številom anketirancev. 98 anketirancev je skupno podalo 142 odgovorov, podani odstotki pa so prikazani za skupno število anketirancev, in ne za število odgovorov.

Rezultati so pokazali, da največ anketirancev, kar 60 (61 %), kupuje tovrstne izdelke na podlagi priporočil prijateljev, znancev ipd. Temu sledi lastno zanimanje 37 (38 %) anketirancev, 30 (31 %) anketirancev pa kupi tovrstni izdelek zaradi poznane blagovne znamke oziroma proizvajalca. Zaradi embalaže se za nakup odloči le 9 (9 %) anketirancev, 6 (6 %) anketirancev pa je dopisalo svoj odgovor, in sicer da se za nakup odločijo na podlagi testerjev oziroma poskusnih vzorcev in cene izdelke.

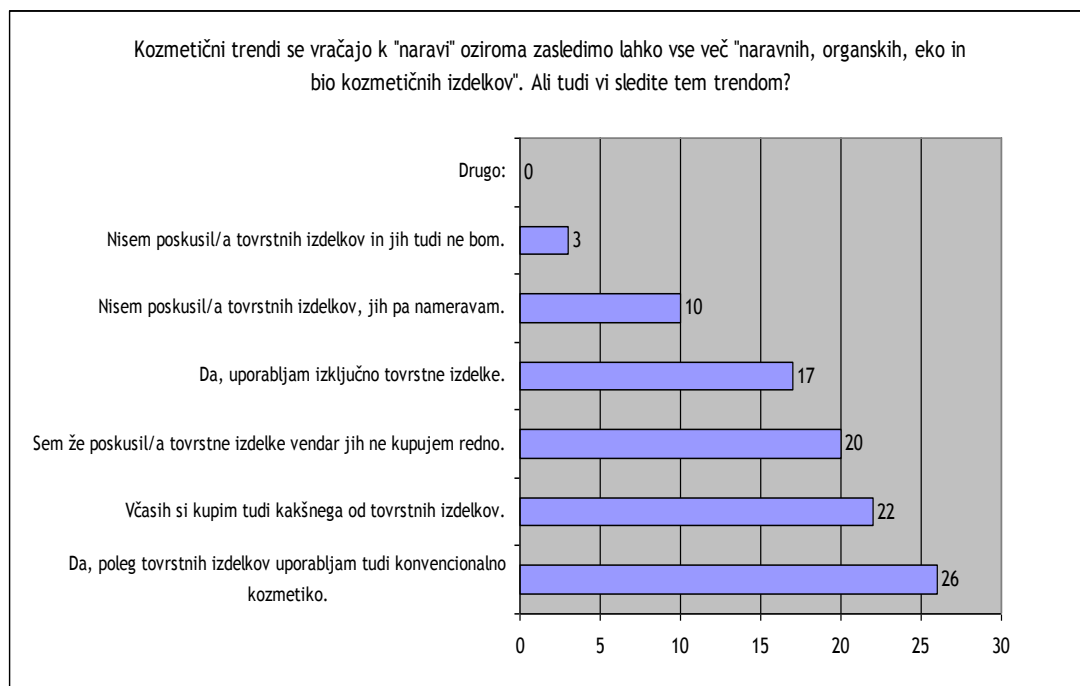
Slika 13: Kaj vas prepriča k nakupu izdelka, ki ga še niste uporabili

Pri drugem vprašanju so anketiranci ovrednotili posamezne dejavnike z ocenami od 1 do 5, pri čemer je 1 nepomembno in 5 zelo pomembno. Rezultati na sliki 14 so prikazani s povprečnimi vrednostmi, pri čemer je vidno, da so anketiranci kot najbolj pomemben dejavnik pri nakupu izpostavili morebitne kožne spremembe ali bolezenska stanja s povprečno vrednostjo 4,3 (std. odklon 1,08). Temu sledijo sestavine in prijaznost izdelka do okolja s povprečno vrednostjo 3,9 (std. odklon 0,98). Poznavanje izdelka, podeljen certifikat ter izdelek ni testiran na živalih so anketiranci ovrednotili s povprečno oceno 3,8 (std. odklon 1,21). Cena izdelka ima povprečno oceno 3,7 (std. odklon 0,98). Najmanj pomemben dejavnik pa sta jim pri nakupu kozmetike videz izdelka (std. odklon 1,16) oziroma vrsta embalaže (std. odklon 1,11) s povprečno oceno 3,3.

Slika 14: Vpliv dejavnikov pri nakupu kozmetike

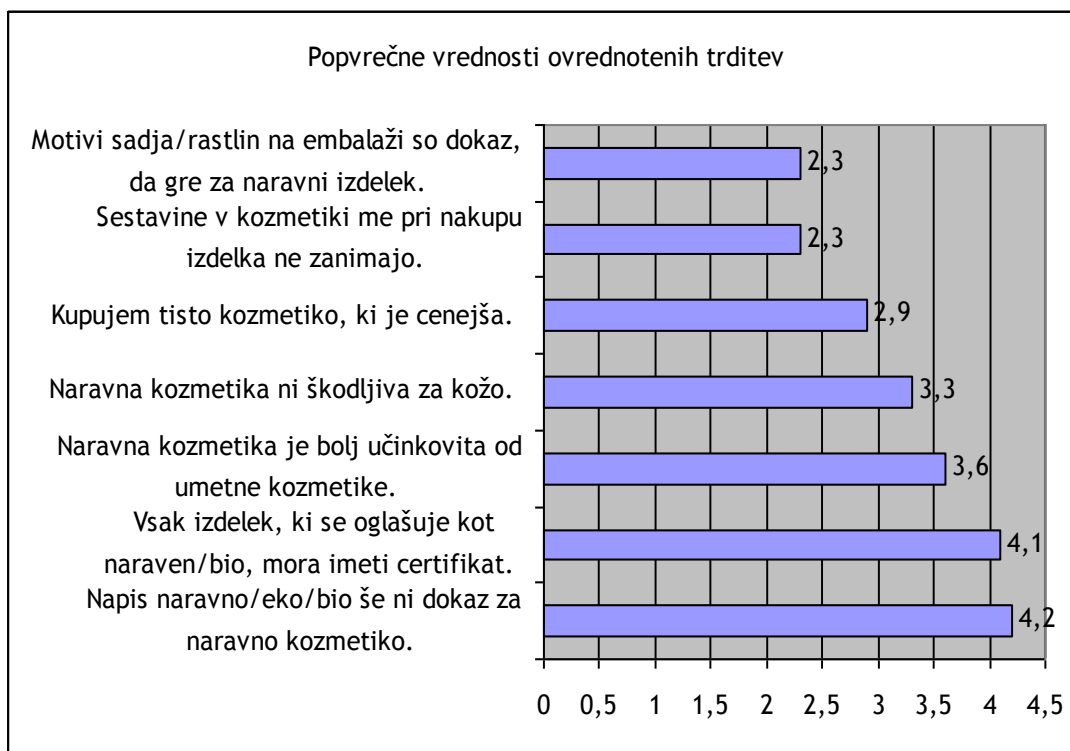
Anketiranci so pri tretjem vprašanju odgovarjali tudi o sledenju kozmetičnim trendom, ki se vse bolj vračajo k "naravi". Rezultati, prikazani na sliki 15, kažejo na to, da 26 (27 %) anketirancev uporablja poleg naravnih, organskih, eko in bio kozmetičnih izdelkov tudi konvencionalne izdelke. 22 (22 %) anketirancev si včasih kupi tudi kakšnega od tovrstnih izdelkov, 20 (20 %) pa jih je že kupilo, vendar jih ne kupuje redno. Zgolj 17 (17 %) anketirancev uporablja izključno tovrstne izdelke. 10 (10 %) še ni poskusilo tovrstnih izdelkov, jih pa nameravajo. Med anketiranci pa so zgolj 3 (3 %), ki sploh niso niti ne bodo poskusili tovrstnih izdelkov. Nihče od anketirancev ni pripisal svojega odgovora.

Slika 15: Uporaba naravne, organske, eko in bio kozmetike

Pri četrtem vprašanju smo želeli ugotoviti, v kolikšni meri se anketiranci strinjajo s posameznimi trditvami o naravni kozmetiki. Na vprašanja so odgovarjali z "sploh se ne strinjam, se ne strinjam, niti-niti, se strinjam, popolnoma se strinjam".

Na sliki 16 so podani povprečni odgovori. V največji meri se anketiranci s povprečno oceno 4,2 (std. odklon 0,87) skoraj popolnoma strinjajo s trditvijo, da napis naravno/eko/bio še ni dokaz za naravno kozmetiko. S povprečno oceno 4,1 (std. odklon 0,99) se anketiranci tudi strinjajo, da bi moral vsak izdelek, ki se oglašuje kot naraven/bio, imeti tudi certifikat. Povprečna ocena 3,6 (std. odklon 0,87) kaže delno strinjanje s tem, da je naravna kozmetika bolj učinkovita od umetne kozmetike. Podobno se niti-niti oz delno strinjajo tudi s tem, da naravna kozmetika ni škodljiva za kožo, s povprečno oceno 3,3 (std. odklon 1,08). Povprečna ocena 2,3 kaže na to, da se anketiranci ne strinjajo s tem, da so motivi sadja/rastlin na embalaži dokaz, da gre za naravni izdelek (std. odklon 1,13). Prav tako se ne strinjajo s tem, da jih sestavine pri nakupu kozmetike ne zanimajo (std. odklon 1,23).

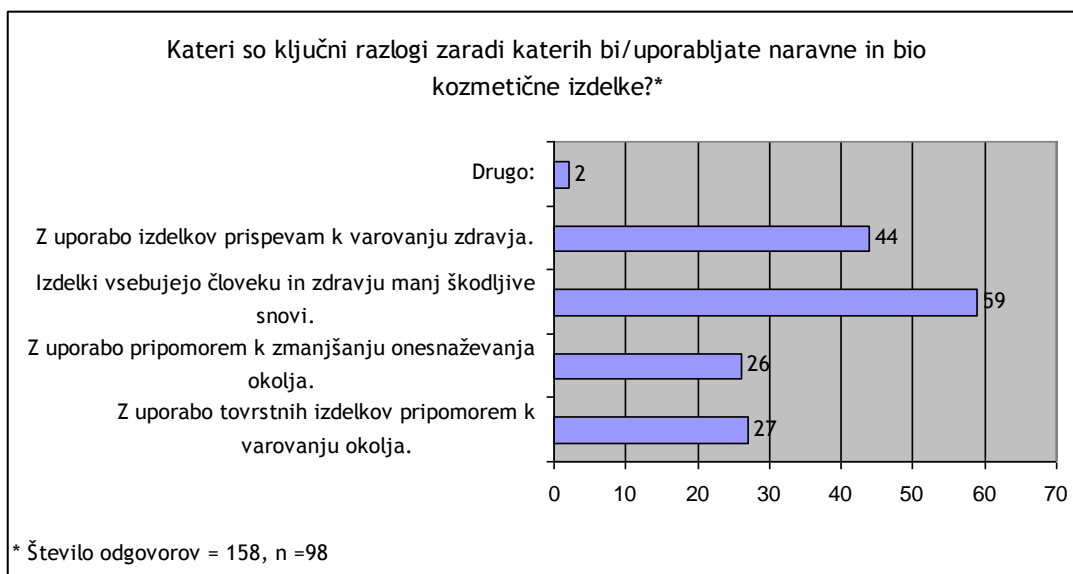

Slika 16: Povprečne vrednosti ovrednotenih trditev

Pri petem vprašanju smo želeli ugotoviti, kateri so ključni razlogi, zaradi katerih bi anketiranci uporabljali oziroma že uporabljajo izdelke naravne in bio kozmetike. Ponovno je bilo mogoče izbrati več možnih odgovorov, zaradi česar se število anketirancev tudi pri tem vprašanju ne ujema s številom odgovorov. 98 anketirancev je tako skupno podalo 158 odgovorov. Pri tem so prikazani odstotki za skupno število anketirancev, in ne za število odgovorov.

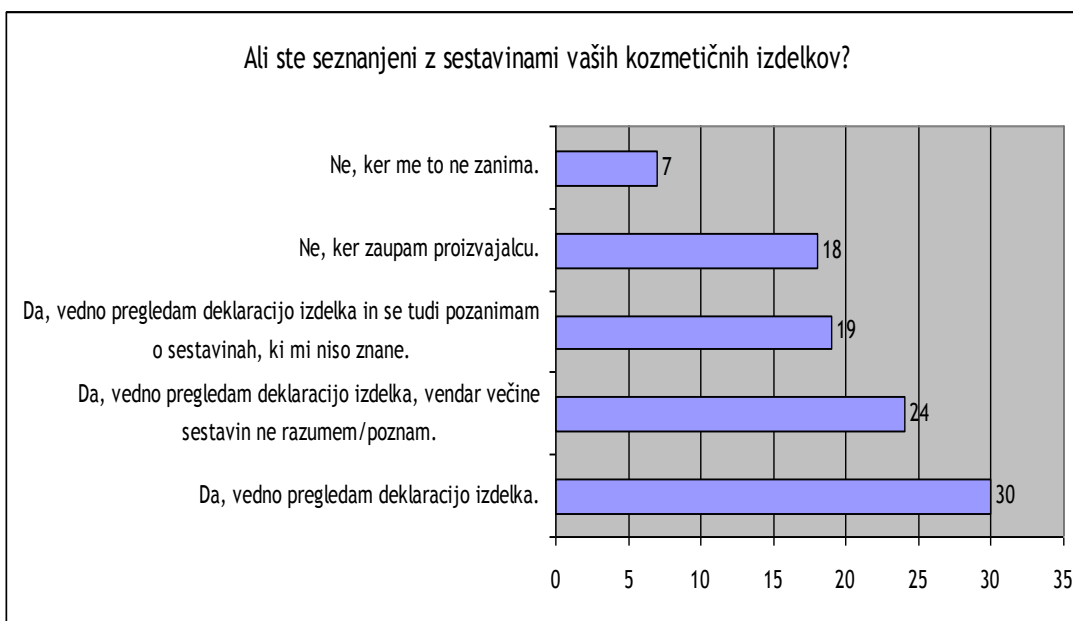
Med ključnimi razlogi uporabe oziroma morebitne uporabe izdelkov naravne in bio kozmetike so anketiranci izpostavili trditev, da izdelki vsebujejo za človeka in zdravje manj škodljive snovi. Med vsemi podanimi odgovori je tako 59 (60 %) anketirancev menilo, da so tovrstni izdelki manj škodljivi tako za človeka kot tudi za okolje. Kot drugi razlog uporabe so izpostavili varovanje zdravja. 44 (45 %) anketirancev tako meni, da z uporabo tovrstnih izdelkov z vnosom manj škodljivih snovi posledično prispevajo tudi k varovanju zdravja. V manjši meri pa anketiranci menijo, da z uporabo tovrstnih izdelkov pripomorejo k varovanju okolja, le-teh je 27 (27 %), in k zmanjševanju onesnaževanja okolja. Slednji odgovor je izbralo 26 (26 %) anketirancev.

Poleg tega so lahko anketiranci tudi dopisali svoj odgovor. Pod "drugo" sta 2 (2 %) anketiranca odgovorila, da verjameta, da lahko naravni izdelki oziroma rastline ozdravijo marsikatero bolezen. Odgovori so tako prikazani na sliki 17.

Slika 17: Ključni razlogi za uporabo naravne in bio kozmetike

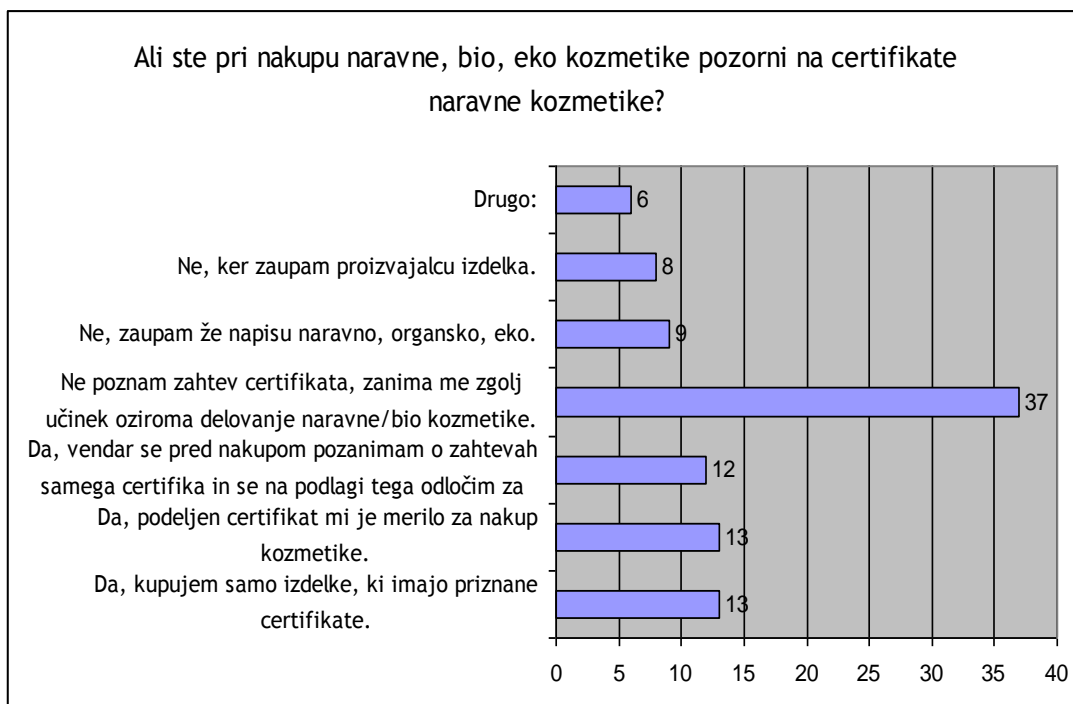
Rezultati analize šestega vprašanja, ki so prikazani na sliki 18, prikazujejo, da 30 (31 %) anketirancev vedno pregleda deklaracijo izdelka. 24 (24 %) anketirancev vedno pregleda deklaracijo izdelka, vendar večine sestavin ne razumejo oziroma ne poznajo. Zgolj 19 (19 %) anketirancev vedno pregleda deklaracijo izdelka in se hkrati tudi pozanima o sestavinah, ki jim niso znane. V proizvajalca ima zaupanje 18 (19 %) anketirancev in se zaradi tega tudi ne seznanjajo s sestavinami kozmetičnih izdelkov, ostalih 7 (7 %) anketirancev pa pravi, da jih sestavine ne zanimajo.

Slika 18: Seznanjenost s sestavinami kozmetičnih izdelkov

Pri sedmem vprašanju smo anketirance spraševali, ali so pri nakupu naravne in bio kozmetike pozorni na certifikate. S slike 19 je razvidno, da kar 37 (38 %) anketirancev ne pozna zahtev certifikata, ker jih zanima zgolj učinek oziroma delovanje naravne/bio kozmetike. Zgolj 13 (14 %) anketirancev kupuje samo izdelke, ki imajo priznane certifikate, in ravno toliko anketirancev tudi pravi, da so pri nakupu kozmetike pozorni na certifikat, saj jim je le-ta merilo za nakup. 12 (12 %) anketirancev je sicer pozornih na certifikat, vendar se pred nakupom tudi pozanimajo o zahtevah certifikata in se na podlagi tega tudi odločijo za nakup. 9 (9 %) anketirancev ni pozorno na certifikate, saj zaupajo že napisu naravno, organsko, eko. Prav tako na certifikate ni pozornih 8 (8 %) anketirancev, ker zaupajo proizvajalcu.

Ostalih 6 (6 %) anketirancev je v večini odgovarjalo, da tovrstnih izdelkov ne kupujejo in pač zaradi tega tudi niso pozorni na certifikate. Prav tako so odgovarjali, da teh izdelkov niso kupovali do sedaj, jih pa nameravajo in bodo v prihodnje pri nakupu tovrstne kozmetike tudi pozorni na certifikate.

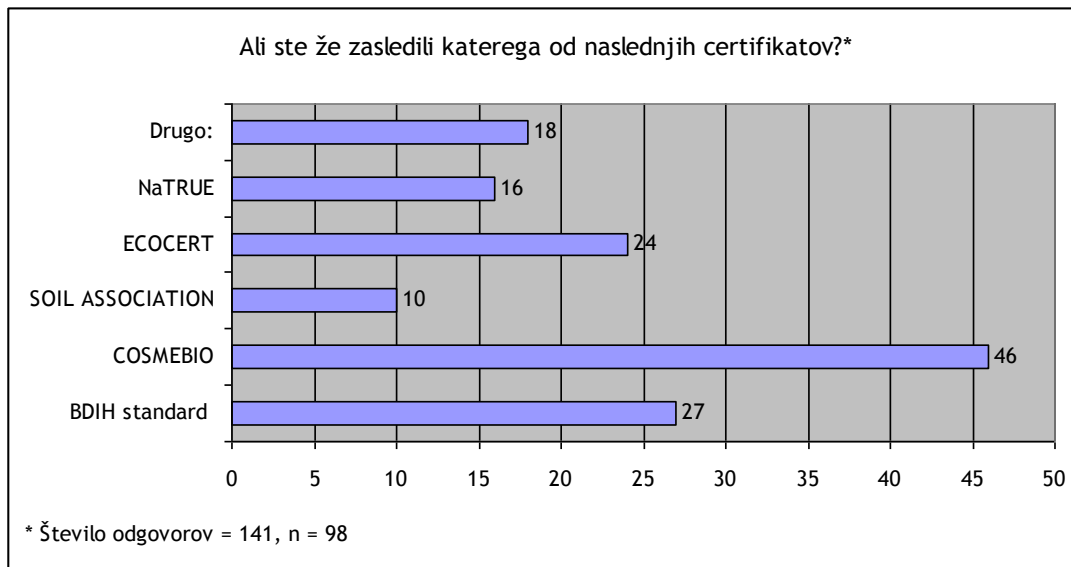

Slika 19: Pozornost na certifikate pri nakupu naravne kozmetike

V povezavi s prejšnjim vprašanjem smo pri osmem vprašanju želeli ugotoviti, ali so anketiranci mogoče že kje zasledili konkretne navedene certifikate. Tudi pri tem vprašanju se število odgovorov ne ujema s številom anketirancev, ker je bilo možno izbrati več odgovorov. Skupno je tako 98 anketirancev podalo 141 odgovorov. Prikazani odstotki se ponovno navezujejo na število anketirancev, in ne na število odgovorov.

Slika 20 tako prikazuje, da je najbolj prepoznaven certifikat Cosmebio. Med vsemi anketiranci je tako 46 (47 %) anketirancev odgovorilo, da so ta certifikat že zasledili. BDIH-standard je med vsemi anketiranci skupno zasledilo že 27 (27 %) anketirancev, Ecocert pa 24 (24 %) anketirancev. 16 (16 %) anketirancev je

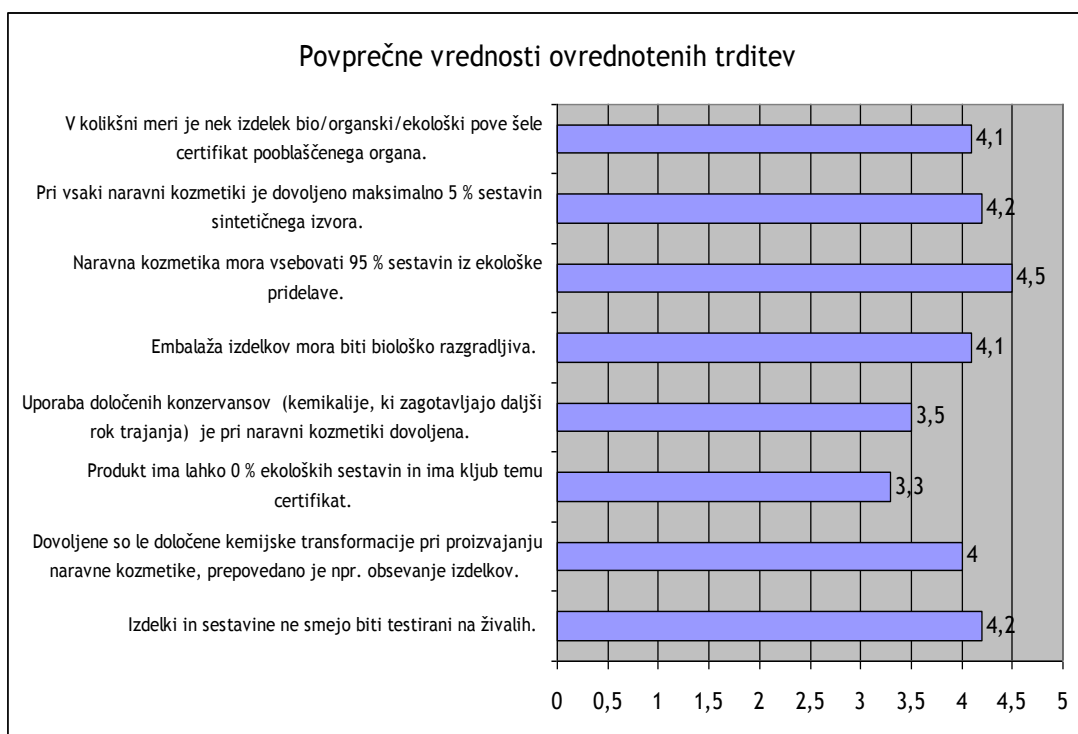
zasledilo certifikat Natrue, 10 (10 %) anketirancev pa certifikat Soil Association. 18 (18 %) anketirancev je dopisalo, da žal nobenega od teh certifikatov še niso zasledili.

Slika 20: Prepoznavnost posameznih certifikatov

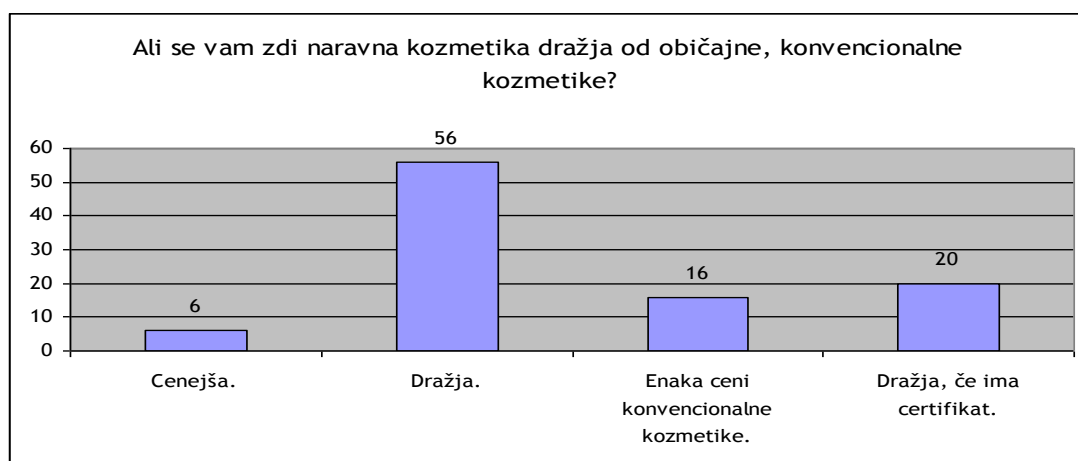
Z devetim vprašanjem smo poskušali ugotoviti tudi, kakšno je njihovo poznavanje zahtev certificirane naravne kozmetike. Pri tem so lahko podajali svoje mnenje v obliki strinjanja oziroma z odgovori "sploh se ne strinjam = 1", "se ne strinjam = 2", "niti-niti = 3", "se strinjam = 4", "popolnoma se strinjam = 5". Poleg tega so imeli tudi možnost, da odgovorijo z "ne vem". Na sliki 21 so tako prikazane povprečne vrednosti s standardnimi odkloni.

V največji meri so se anketiranci strinjali oziroma popolnoma strinjali s tem, da mora naravna kozmetika vsebovati 95 % sestavin iz ekološke pridelave. Povprečna vrednost za to trditvev znaša 4,5 (std. odklon 0,93). S trditvijo, da je pri vsaki naravni kozmetiki dovoljeno maksimalno 5 % sestavin sintetičnega izvora, se anketiranci strinjajo s povprečno trditvijo 4,2, vendar je standardni odklon (1,31) dokaj velik, ker je bilo pri tej trditvi tudi veliko odgovorov "ne vem". Z istim povprečjem (4,2) so ovrednotili tudi trditvev, da izdelki in sestavine ne smejo biti testirani na živalih, vendar z manjšim standardnim odklonom (1,05). Anketiranci se s povprečno oceno 4,1 strinjajo s trditvami, da mora biti embalaža izdelkov biološko razgradljiva (std. odklon 0,94) ter da je certifikat pooblaščenega organa dejansko merilo, v kolikšni meri je izdelek bio/organski/ekološki (std. odklon 1,09). Anketiranci se tudi strinjajo s trditvijo, da so dovoljene določene kemijske transformacije pri proizvodnji naravne kozmetike s povprečno oceno 4 (std. odklon 1,17). S povprečno oceno 3,5 je bila ocenjena trditvev, da je uporaba določenih kemikalij pri naravni kozmetiki dovoljena (std. odklon 1,38), ter s povprečno oceno 3,3 trditvev, da ima lahko produkt 0 % ekoloških sestavin in ima kljub temu certifikat. Standardni odklon je bil pri tej trditvi najvišji (1,66), saj se v večini anketiranci s to trditvijo niso strinjali, po drugi strani pa je bilo približno enako število tistih anketirancev, ki so s trditvijo strinjali, in tistih, ki na to vprašanje niso vedeli odgovora.

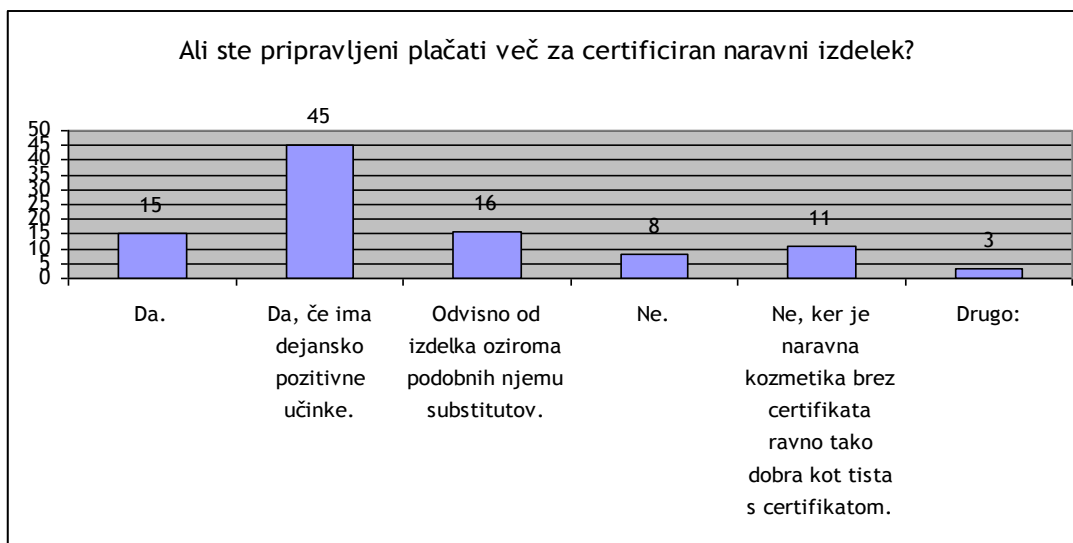
Slika 21: Mnenja o zahtevah pri certificiranju oziroma proizvodnji naravne in bio kozmetike

Pri desetem vprašanju smo anketirance spraševali, ali se jim zdi naravna kozmetika cenovno dražja od konvencionalne kozmetike. Anketiranci so v veliki večini ocenili, da je naravna kozmetika dražja od običajne, konvencionalne kozmetike. Takega mnenja je kar 56 (57 %) anketirancev. 20 (20 %) anketirancev meni, da je naravna kozmetika dražja le, če ima podeljen certifikat, in 16 (16 %) anketirancev je mnenja, da je cena enaka pri naravni in konvencionalni kozmetiki. 6 (6 %) anketirancev je odgovorilo, da je naravna kozmetika celo cenejša od konvencionalne, kar je tudi prikazano na sliki 22.

Slika 22: Ali je naravna kozmetika dražja od konvencionalne

Na zadnje vprašanje, enajsto vprašanje, je 45 (46 %) anketirancev odgovorili, da bi bili pripravljene plačati več za certificiran naravni izdelek, če bi imel dejansko pozitivne učinke. 16 (16 %) anketirancev meni, da bi to bilo odvisno od izdelka oziroma njemu podobnih nadomestkov. 15 (15 %) anketirancev je pripravljene plačati več za certificiran naravni izdelek, 11 (11 %) pa jih po drugi strani ni pripravljene plačati več, ker so mnenja, da je naravna kozmetika brez certifikata ravno tako dobra kot tista s certifikatom. 8 (8 %) anketirancev sploh ni pripravljene plačati več za tovrstni izdelek, 3 (3 %) pa so odgovorili, da o tem ne razmišljajo, ker ne kupujejo tovrstnih izdelkov in jih tudi ne nameravajo kupiti.

Slika 23: Ali bi plačali več za certificiran naravni izdelek

5.3. KLJUČNE UGOTOVITVE RAZISKAVE

Na podlagi izvedene raziskave lahko podamo skupne ključne ugotovitve. K nakupu kozmetike anketirance najbolj prepriča priporočilo prijateljev ter znancev, in ne prepoznavnost proizvajalca (slika 13). Za nakup kozmetike se torej odločajo izključno na podlagi priporočil ali lastnega zanimanja. Rezultati se ujemajo z raziskavo Kebetove (2011, stran 33), v kateri je prav tako priporočilo prijateljev in znancev ključen razlog za nakup kozmetike. Prepoznavnost oziroma poznana blagovna znamka tudi takrat ni bistveno vplivala na razloge za nakup, tako kot pri naši raziskavi. Ocenimo torej lahko, da se razlogi za nakup kozmetike z leti niso spremenili in se za nakup še vedno v veliki večini uporabniki odločajo najbolj na podlagi priporočil oziroma izkušenj različnih znancev, prijateljev ali sorodnikov.

Poleg tega jim pri nakupu kozmetičnega izdelka ni pomembna cena, ampak morebitne kožne spremembe ali bolezenska stanja (slika 14). Anketiranci torej iščejo morebitne rešitve za spremembe na koži, kot so akne, gubice ipd. Pri tem so jim dokaj pomembne tudi sestavine izdelka in hkrati tudi, da je izdelek prijazen do okolja. Tudi v tem primeru se ugotovitve izvedene raziskave ujemajo z rezultati raziskave Kebetove (2011, stran 33), kar zopet nakazuje, da se v zadnjih letih uporabniki pri nakupu kozmetičnih izdelkov ne ozirajo preveč na ceno, ampak so vedno bolj pomembne sestavine, ki bi lahko odpravile morebitne

spremembe na koži. Prav tako se ni spremenil odnos uporabnikov do tega, da je izdelek prijazen do okolja.

Rezultati raziskave Drašlerjeve (2010, stran 29) kažejo na to, da so anketiranci v večini uporabljali tako naravno kot tudi konvencionalno kozmetiko. To se je pokazalo tudi v naši raziskavi. Anketiranci ne uporabljajo izključno in zgolj le naravnih, organskih, eko in bio kozmetičnih izdelkov, ampak jih uporabljajo v kombinaciji s konvencionalno kozmetiko (slika 15). Tovrstne izdelke so sicer že preizkusili in jih običajno tudi kupujejo, vendar je po drugi strani izjemno majhen odstotek tistih anketirancev, ki uporabljajo izključno tovrstne izdelke. Podobno je bil nizek odstotek tudi pri Drašlerjevi (2010, stran 29), vendar pa lahko opozorimo na ključno razliko pri uporabnikih, ki ne uporabljajo oziroma nikoli niso uporabili naravne kozmetike. Odstotek teh uporabnikov je namreč v naši raziskavi bistveno manjši.

Kljub trendu vračanja kozmetičnih izdelkov k "naravi", lahko na podlagi tega ocenimo, da pri anketirancih še vedno prevladuje uporaba konvencionalne kozmetike. Mogoče je tako, ker se anketiranci zavedajo, da napis naravno/eko/bio še ni dokaz za naravno kozmetiko (slika 16) in bi moral tovrsten izdelek, ki se oglašuje kot naraven, imeti tudi podeljen certifikat. To se ujema tudi s tem, na kar smo opozorili v teoretičnem delu, da proizvajalci uporabljajo zavajajoče napise na izdelkih, ki niso merilo za to, da je izdelek res lahko naraven. Ključnega pomena so namreč dejanski deleži naravnih snovi.

Anketiranci so zaradi mnenja, da je naravna kozmetika bolj zdrava od tradicionalne, kot ključni razlog za nakup/morebiten nakup izpostavili ravno manj škodljive snovi za zdravje človeka (slika 17). Pri tem moramo poudariti, da naravna kozmetika ni nujno neškodljiva za človeka, saj lahko posamezne sestavine ravno tako povzročajo alergične reakcije in so izdelki lahko tudi hitro pokvarljivi. Pomembna je sicer tudi ugotovitev, da večina anketirancev vedno pregleda deklaracije izdelka, vendar jih večina ne razume oziroma ne pozna sestavin (slika 18). Le redki se o sestavinah tudi pozanimajo.

Samo odločitev o nakupu naravne/bio/eko kozmetike potrjuje tudi podatek o prepoznavi certifikatov oziroma pozornosti anketirancev na certifikate. Večina jih namreč niti ne pozna zahtev posameznega certifikata (slika 19), čeprav so različne certifikate na kozmetičnih izdelkih že zasledili (slika 20). Zanima jih namreč zgolj učinek oziroma delovanje naravne/bio kozmetike. Nekaterim anketirancem, ki v veliki meri kupujejo tovrstne izdelke, pa je ravno certifikat oziroma zahteve certifikata merilo pri nakupu.

Pri tem lahko omenimo, da sta bila v naši raziskavi najbolj prepoznavna certifikata COSMEBIO ter BDIH (v tem vrstnem redu) prav tako kot v raziskavi Drašlerjeve (2010, stran 31). Razlika je le v vrstnem redu, saj je bil takrat na prvem mestu oziroma bolj prepoznaven certifikat BDIH. To je tudi razumljivo, saj je ta certifikat tudi najbolj razširjen v Sloveniji, kar smo tudi omenili že pri opisu certifikata. Skladno s temi rezultati se ujemajo tudi rezultati raziskave Kebetove (2011, stran 30), v kateri sta bila omenjena certifikata prav tako najbolj prepoznavna med anketiranci, in sicer v istem vrstnem redu kot v naši raziskavi. Certifikat COSMEBIO je torej postal bolj prepoznaven od drugih in očitno bolj razširjen kot BDIH. To je sicer lahko povsem razumljivo, saj so se proizvajalci

začeli vse bolj odločati za bolj stroge certifikate, ki v veliki meri presegajo zahteve BDIH-certifikata.

Anketiranci so podali tudi mnenja glede zahtev certificirane kozmetike, pri čemer izstopa strinjanje s tem, da mora naravna kozmetika vsebovati 95 % sestavin iz ekološke pridelave. Po drugi strani pa niso toliko prepričani o tem, da je pri naravni kozmetiki dovoljeno maksimalno 5 % sestavin sintetičnega izvora (slika 21). Pri tem moramo opozoriti na to, da so odgovori dokaj dobri, glede na to, da anketiranci ne poznajo zahtev certificirane kozmetike.

Na koncu pa so anketiranci ovrednotili, da je naravna kozmetika dražja od konvencionalne (slika 22). Pomembno pa je dejstvo, da bi tovrstno kozmetiko kupovali kljub temu, vendar le, če bi imela dejansko pozitivne učinke (slika 23).

Povzamemo torej lahko, da na nakup naravne in bio certificirane kozmetike ne vpliva cena, ampak zgolj radovednost posameznikov glede njenega dejanskega učinka. Tisti, ki že do sedaj niso uporabljali tovrstnih izdelkov ali pa so jih vsaj poskusili, pa po drugi strani ne bi plačali več za certificirano kozmetiko, ker so mnenja, da je naravna kozmetika brez certifikata ravno tako dobra.

V bistvu gre bolj za to, koliko posameznikom dejanski izdelek odgovarja oziroma kakšne učinke ima. Vsekakor smo mnenja, da bi številni uporabniki spremenili svoje mnenje, če bi vedeli, kakšen vpliv imajo dejansko posamezne sestavine v tradicionalni kozmetiki na zdravje človeka in hkrati tudi na okolje, predvsem z dolgoročnega vidika.

6. ZAKLJUČEK

V diplomski nalogi smo predstavili področje kozmetičnih izdelkov oziroma ključne razlike med tradicionalnimi in t. i. naravnimi ter bio certificirani kozmetičnimi izdelki. Pomembno je vedeti, da se na tem področju odpirajo številna vprašanja, predvsem z vidika varnosti tovrstnih izdelkov za človekovo zdravje in hkrati tudi z vidika njihovega vpliva na okolje.

Zato so v diplomski nalogi predstavljeni ključne razlike med tradicionalno in certificirano kozmetiko, zakonska regulativa kozmetičnih izdelkov, postopek certificiranja kozmetičnih izdelkov, zahteve in standardi posameznih certifikatov ter vpliv kozmetičnih izdelkov na človeka in okolje.

Okvirno smo se dotaknili posameznih problemov, s katerimi bi se v večji meri morali seznanjati tudi uporabniki sami. Glede na to, da zakonska regulacija kozmetičnih izdelkov ni bila tako stroga v preteklosti, smo mnenja, da je na tem področju, kljub številnim napredkom, še vedno ogromno pomanjkanja nadzora in strogih določil.

V kozmetični industriji je opazen trend vračanja k "naravi", saj se prodaja naravnih in do okolja prijaznih kozmetičnih izdelkov iz dneva v dan veča zaradi večjega zavedanja potrošnikov o negativnih učinkih konvencionalne kozmetike na njihovo zdravje ter posledično tudi na okolje. Menimo, da je ta trend v veliki meri koristen le za proizvajalce, saj se še vedno premalo ljudi pozanima o sestavinah, premalo ljudi pozna zahteve certificirane kozmetike in premalo ljudi pozna razliko med pravo certificirano naravno/bio kozmetiko ter kozmetiko, ki se zgolj oglašuje kot naravna.

Beseda "naravna" kozmetika se namreč ne nanaša zgolj na končni proizvod, temveč tudi na proces pridobivanja sestavin, prepoved testiranja na živalih, pakiranje v do okolja prijazni embalaži ter izpolnjevanje predpisanih zahtev ustreznosti za človekovo zdravje.

Pomembno je izpostaviti to, da uporabniki sledijo omenjenemu trendu, vendar se pri tem ne zavedajo v celoti, na kaj vse je treba biti pozoren. Pri nakupu jim ni vodilo cena, ampak preizkušanje učinkov kozmetičnega proizvoda, ker so pač mnenja, da tovrstni izdelki vsebujejo naravne sestavine brez kemikalij in so s tem bolj zdravi. Načeloma pri tem ne bi imeli pripomb, vendar pa na tej točki opozarjamo, da zgolj pregled sestavin na kozmetičnem izdelku ni dovolj. Treba jih je razumeti, poznati, se o njih pozanimati. Enako velja za certifikate in različne oznake na ovojnini proizvodov. Pozanimati se je treba tudi glede njihovih zahtev, standardov in pomenov samih oznak. Na podlagi tega bomo lahko ocenili, v kolikšni meri izdelek ne vsebuje za zdravje in okolje škodljivih snovi.

LITERATURA IN VIRI

- 2 parabena in ena kombinacija kemikalij prepovedana v kozmetičnih izdelkih (za otroke). (1. 4. 2015). *Zvps.si*. Pridobljeno 15. 8. 2015 na: <https://www.zps.si/index.php/osebna-nega-sp-654302282/higiena-in-kozmetika/7323-2-parabena-in-ena-kombinacija-kemikalij-prepovedana-v-kozmeticnih-izdelkih-za-otroke>.
- 4 zgrešena prepričanja o naravni kozmetiki. (29. 4. 2013). *Ženska.si*. Pridobljeno 25. 7. 2015 na: <http://www.zenska.si/moda-lepota/nega-koze-in-las/4-zgresena-prepricanja-o-naravni-kozmetiki/>.
- 17 nevarnih kemikalij, ki se jih moramo izogibati v kozmetiki. (23. 4. 2012). *Aromaterapija.si*. Pridobljeno 15. 8. 2015 na: http://www.aromaterapija.si/index.php?option=com_content&view=article&id=470:17-nevarnih-kemikalij-ki-se-jih-moramo-izogibati-v-kozmetiki&catid=8:blog&Itemid=101.
- BDIH certifikat. (b. d.) *Vitababy.si*. Pridobljeno 11. 8. 2015 na: http://vitababy.si/certifikati/9/bdih_certifikat/.
- Bračko, N. (2013). *Raziskava slovenskega trga naravne kozmetike*. (Diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Buh, M. in Papež, T. (30. 3. 2011). Slabe sestavine v kozmetiki. *Filternet.si*. Pridobljeno 10. 8. 2015 na: <http://filternet.si/dd/clanki/slabe-sestavine-v-kozmetiki/>.
- Carsten, L. (2001). *Lepota skozi letne čase* (2. izd.). Ljubljana: Prešernova družba.
- Celec, E. (2009). *Ekološki trendi v kozmetični industriji: Lush* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Certifikati naravne kozmetike. (24. 12. 2014). *Skinblossom.si*. Pridobljeno 5. 8. 2015 na: <http://www.skinblossom.si/certifikati-naravne-kozmetike/>.
- Cosmetic, Toiletry & Parfumery Association. (2015). Definition of a cosmetic. Pridobljeno 17. 5. 2015 na: <http://www.ctpa.org.uk/content.aspx?pageid=304>.
- Drašler, M. (2010). *Zeleni izdelki na trgu kozmetičnih izdelkov* (Diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- ECOLABEL - Znak za okolje (okoljska marjetica). (2014). Pridobljeno 11. 8. 2015 na: <http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/okoljski%20znaki/Ecolabel/ecolabel.html>.

EU uredba o kozmetičnih izdelkih (11. 7. 2013). *Ozs.si*. Pridobljeno 20. 5. 2015 na: <http://www.ozs.si/TabId/278/Default.aspx?ArticleId=2328>.

Evropski standardi za naravno in organsko kozmetiko. (11. 1. 2010). *Lifestylenatural.com*. Pridobljeno 20. 5. 2015 na: <http://www.lifestylenatural.com/101/Evropski-standardi-za-naravno-in-organsko>.

Hidroksietil celuloza. (8. 10. 2013). Pridobljeno 20. 8. 2015 na: <http://moja-kozmetika.blogspot.si/2013/10/hidroksietil-celuloza.html>.

Gašperlin, M. (2014a). Kozmetična zakonodaja. *Studentski.net*. Pridobljeno 20. 5. 2015 na: http://studentski.net/gradivo/ulj_ffa_kz1_uvk_sno_kozmeticna_zakonodaja_01?r=1.

Gašperlin, M. (2014b). Naravna in organska/ekološka kozmetika. *Studentski.net*. Pridobljeno 20. 6. 2015 na: http://studentski.net/gradivo/ulj_ffa_kz1_uvk_sno_naravna_in_organska_ekoloska_kozmetika_01?r=1.

Gerbajs, U. (7. 1. 2010). Zakaj naravna kozmetika in ali je res naravna. *Mikavna.si*. Pridobljeno 18. 7. 2015 na: <http://www.mikavna.si/2010/01/zakaj-naravna-kozmetika-in-ali-je-res-naravna/>.

Golja, V. (2012). Preskušanje kozmetičnih izdelkov. *Uveljavitev nove zakonodaje za kozmetične izdelke*, strani 3-8, Res Pons d.o.o., Ljubljana.

Gue, L. (2010). *What's inside? That counts. A Surevey of Toxic Ingredients in our Cosmetics*. Vancouver: David Suzuki Foundation.

Jazbec, K. (2011). Naravna kozmetika in njeni certifikati. *Letnicasi.si*. Pridobljeno 20. 6. 2015 na: http://www.letnicasi.si/EKO_SLOVENIJA,,telo/kozmetika.htm&showNews=NEWSUDCPH5162011142831.

Jurko, A. (1. 10. 2010). Organska kozmetika. *Filternet.si*. Pridobljeno 5. 8. 2015 na: <http://filternet.si/dd/clanki/organska-kozmetika/>.

Kaj je naravna in ekološka (organska) kozmetika? (2008). *Zin.si*. Pridobljeno 17. 5. 2015 na: <http://www.zin.si/?id=35>.

Kako prepoznati in izbrati naravne in organske kozmetične izdelke. (1. 10. 2009). *Ars-cosmetica.com*. Pridobljeno 18. 7. 2015 na: <http://www.ars-cosmetica.com/kako-prepoznati-in-izbrati-naravne-in-organske-kozmeticne-izdelke/>.

Kebe, J. (2011). *Mnenje anketirancev o naravni kozmetiki*. (Diplomsko delo). Ljubljana: Biotehniška fakulteta.

- Kozmetika - naravna, eko, bio, organska ... (2015). *Lekarnar.com*. Pridobljeno 17. 5. 2015 na: <http://www.lekarnar.com/clanki/kozmetika-naravna-eko-bio-organska>.
- Kreme za sončenje pod drobnogledom. (2014). *Naravni-koticek.si*. Pridobljeno 10. 8. 2015 na: <http://www.naravni-koticek.si/kreme-za-soncenje-pod-drobnogledom/>.
- Najpogostejši certifikati v kozmetiki. (2015). *Lekarnar.com*. Pridobljeno 5. 8. 2015 na: <http://www.lekarnar.com/clanki/najpogostejsi-certifikati-v-kozmetiki>.
- Manj odpadkov, enaka kakovost. (2015). *Nivea.si*. Pridobljeno 18. 8. 2015 na: <http://www.nivea.si/O-nas/beiersdorf/trajnost>.
- Naravna, bio, eko ali organska kozmetika (19. 4. 2010). *Elle.si*. Pridobljeno 20. 5. 2015 na: <http://www.elle.si/lepota/novice1/naravna-bio-eko-ali-organska-kozmetika/>.
- Naravna kozmetika. (27. 6. 2009). *Bodieko.si*. Pridobljeno 17. 5. 2015 na: <http://www.bodieko.si/naravna-kozmetika>.
- Naravna kozmetika. (2012). *Trgovina-organic.si*. Pridobljeno 18. 7. 2015 na: <http://www.trgovina-organic.si/index.php/naravna-kozmetika>.
- Naravna kozmetika in njeni certifikati. (2012). *Trgovina-organic.si*. Pridobljeno 20. 8. 2015 na: <http://www.trgovina-organic.si/index.php/naravna-kozmetika-certifikati>
- NaTrue-nov korak k poenotenju oznak. (10. 9. 2009). *Zazdravje.net*. Pridobljeno 25. 7. 2015 na: <http://www.zazdravje.net/razkrivamo.asp?art=186>.
- Nevarnosti, ki se skrivajo v kozmetičnih izdelkih. (2013). *Apidonum.com*. Pridobljeno 11. 8. 2015 na: http://apidonum.com/blog_dangerous_cosmetics.html.
- O certifikatih. (2013). *E-kosek.si*. Pridobljeno 5. 8. 2015 na: http://e-kosek.si/o_certifikatih.
- O meni. (2015). *Nonaluisa.com*. Pridobljeno 11. 8. 2015 na: <http://www.nonaluisa.com/home/o-meni/>.
- PHYT'S™, bio in 100% naravno. (2015). Pridobljeno 18. 7. 2015 na: <http://93.103.18.147/stranke/phytsslo/index.php/en/organska-kozmetika/clanki/55-phyt-s-organic-and-100-of-natural-origin>.
- Institut za kontrolo in certificacijo UM. (2014). *Pravila postopka certificiranja zasebnih shem certificiranja*. Pridobljeno 11. 8. 2015 na: http://www.ikc-um.si/ikc-um/wp-content/uploads/2014/11/1.81doc_Pravila-postopka-certificiranja-zasebnih-shem_-rev.-03.pdf.

- Razinger, B. (2013). Regulatorna izdelkov iz zdravilnih rastlin. *Farmacevtski vestnik*, 64(2), 94-111.
- Selič J., Sivka M. in Štefanič I. (2007). *Www.naravna.si* (Raziskovalna naloga). Celje: Srednja zdravstvena šola.
- Seznam škodljivih snovi v kozmetičnih izdelkih. (20. 5. 2015). *Longvita.si*. Pridobljeno 18. 6. 2015 na http://longvita.si/blog/29/seznam_skodljivih_snovi_v_kozmeticnih_izdelkih/.
- Sklep Komisije o določitvi okoljskih meril za podelitev znaka EU za okolje za kozmetične proizvode, ki se izperejo. (2014). *Uradni list EU*, (893). Pridobljeno 20. 8. 2015 na: http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/okoljski%20znaki/Ecolabel/Sklep_kozmeti%C4%8Dni%20proizvodi_2014.pdf.
- Svoljšak Mežnaršič, I. (2005). *Kozmetologija. Učbenik za predmet kozmetologija v 2. letniku programa Kozmetični tehnik*, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
- Šket, S. (7. 1. 2013). Nepredvidljiva kemija v kozmetiki. *Bodieko.si*. Pridobljeno 10. 8. 2015 na: <http://www.bodieko.si/nepredvidljiva-kemija-kozmetiki>.
- Škraba, S. (10. 9. 2011). Miti in resnice o kozmetičnih izdelkih-naravnih in sintetičnih, z in brez konzervansov, cenениh in dragih. Pridobljeno 10. 6. 2015 na: <http://www.delo.si/assets/media/other/20120514/Miti%20in%20resnice%20-%20predavanje.pdf>.
- Štante, M. (2015). *Analiza dožemanja naravne kozmetike med študentkami Fakultete za farmacijo in Ekonomske fakultete* (Diplomska naloga). Ljubljana: Fakulteta za farmacijo.
- Štempelj, B. (2. 12. 2013). Pasti naravne kozmetike: Je ta izdelek zares 100 % naraven? *Zenska.si*. Pridobljeno 11. 8. 2015 na: <http://www.zenska.si/moda-lepota/nezga-koze-in-las/je-ta-izdelek-zares-100-naraven/>.
- The Environmental Damages of Cosmetics. (b. d.). Simpleluxeliving.com. Pridobljeno 15. 8. 2015 na: <http://www.simpleluxeliving.com/the-environmental-damages-of-cosmetics/>.
- Uredba Evropskega parlamenta in sveta o kozmetičnih izdelkih. (2009). *Uradni list EU*, (1223). Pridobljeno 10. 8. 2015 na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:342:0059:0209:sl:PDF>.
- V čem je skrivnost naravne kozmetike? (2012). *Nuxe.si*. Pridobljeno 18- 5. 2015 na: <http://www.nuxe.si/Nuxe.aspx>.
- V organski kozmetiki lahko najdemo tudi kancerogene. (b. d.). *Aromaterapija.si*. Pridobljeno 15. 8. 2015 na: http://www.aromaterapija.si/index.php?catid=8&id=432&option=com_content&view=article.

Vrhovec, A. (2014). *Primerjava varnosti uporabe sestavin v kremah za obraz s certifikatom in brez njega* (Diplomska naloga). Ljubljana: Fakulteta za farmacijo.

Zakonodaja s področja kozmetike v EU. (2013). *Finac.si*. Pridobljeno 20. 6. 2015 na: <http://finac.si/zakonodaja-s-podrocja-kozmetike-v-eu/>.

Zakon o kozmetičnih proizvodih. (2003). *Uradni list RS*, (110).

KAZALO SLIK

Slika 1: Vrste kozmetičnih izdelkov	4
Slika 2: Logo BDIH-certifikata.....	9
Slika 3: Logo Cosmebia in Garantie bia.....	10
Slika 4: Logo Soil associationa	11
Slika 5: Logo Ecocerta.....	11
Slika 6: Logo NaTrua	12
Slika 7: Oznaka Cosmos	12
Slika 8: INCI-deklaracija	17
Slika 9: Zmanjšanje količine embalažnih materialov pri Nivei.....	19
Slika 10: Spol anketirancev.....	22
Slika 11: Starost anketirancev	22
Slika 12: Najvišja dosežena formalna izobrazba	23
Slika 13: Kaj vas prepriča k nakupu izdelka, ki ga še niste uporabili	23
Slika 14: Vpliv dejavnikov pri nakupu kozmetike	24
Slika 15: Uporaba naravne, organske, eko in bio kozmetike	25
Slika 16: Povprečne vrednosti ovrednotenih trditev.....	26
Slika 17: Ključni razlogi za uporabo naravne in bio kozmetike	27
Slika 18: Seznanjenost s sestavinami kozmetičnih izdelkov	27
Slika 19: Pozornost na certifikate pri nakupu naravne kozmetike.....	28
Slika 20: Prepoznavnost posameznih certifikatov.....	29
Slika 21: Mnenja o zahtevah pri certificiranju oziroma proizvodnji naravne in bio kozmetike.....	30
Slika 22: Ali je naravna kozmetika dražja od konvencionalne	30
Slika 23: Ali bi plačali več za certificiran naravni izdelek	31

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primerjava certifikatov	13
---	----

KRATICE IN AKRONIMI

BHA:	Butiliran hidroksitoluen - sintetični antioksidant
BHT:	Butiliran hidroksianizol - sintetični antioksidant
CMR:	Carcinogenic, mutagenic or toxic to reproduction - rakotvorne, mutagene ali strupene za razmnoževanje
DEA:	Diethanolamine - emulgator
EU:	Evropska unija
IKC:	Inštitut za kontrolo in certifikacijo
INCI:	International Nomenclature of Cosmetic Ingredients - mednarodna nomenklatura
PEG:	Polietilenski glikol
PVC:	Polivinil klorid - vrsta plastike
SCCS:	Scientific committee on consumer safety - Znanstveni odbor za varstvo potrošnikov

PRILOGE

Priloga 1 - Anketni vprašalnik

ANKETNI VPRAŠALNIK: Razlogi za nakup bio certificirane in naravne kozmetike.

Pozdravljeni!

Sem Aleksandar Angelov, študent Fakultete za organizacijske vede. Za diplomsko delo sem si izbral področje naravne in bio certificirane kozmetike oziroma razloge za nakup le-te kozmetike. Pri tem je pomemben vidik uporabnikov ali potencialnih uporabnikov predvsem na sam vpliv tovrstne kozmetike na zdravje samega uporabnika ter okolje.

Prosim, da sodelujete pri anonimni anketi ter tako pripomorete k večji vrednosti mojega diplomskega dela.

Hvala.

Spol

- a) Moški.
- b) Ženski.

Starost

- a) Manj kot 20 let.
- b) od 20-30 let.
- c) od 30-40 let
- d) od 40-50 let.
- e) več kot 50 let.

1 Kaj vas prepriča k nakupu izdelka, ki ga še niste uporabljali? (možnih je več odgovorov)

- a) Priporočilo prijateljev, znancev ...
- b) Oglasi (TV, splet, časopisi in revije ...)
- c) Promocije izdelkov (brošure s testerji ...)
- d) Lastno zanimanje.
- e) Poznana blagovna znamka oziroma proizvajalec.
- f) Drugo _____

2 V kolikšni meri vplivajo naslednji dejavniki na vašo odločitev za nakup kozmetičnega izdelka? (pomembno dejavnika ocenite z oceno 1-5, pri čemer je 1 nepomembno in 5 zelo pomembno).

	1	2	3	4	5
Poznavanje izdelka					
Cena izdelka					
Videz izdelka					
Vrsta embalaže (steklo, umetni materiali ...)					
Sestavine (rastlinskega ali sintetičnega izvora)					
Morebitne kožne spremembe ali bolezenska stanja (dermatitis, akne ...)					
Izdelek ni testiran na živalih.					
Izdelek je prijazen do okolja (reciklirana					

embalaža ...)					
Izdelek ima podeljen certifikat.					

3 Kozmetični trendi se vračajo k "naravi" oziroma zasledimo lahko vse več "naravnih, organskih, eko in bio kozmetičnih izdelkov". Ali tudi vi sledite tem trendom?

- Da, uporabljam izključno tovrstne izdelke.
- Da, poleg tovrstnih izdelkov uporabljam tudi konvencionalno kozmetiko.
- Včasih si kupim tudi kakšnega od tovrstnih izdelkov.
- Sem že poskusil/-a tovrstne izdelke, vendar jih ne kupujem redno.
- Nisem poskusil/-a tovrstnih izdelkov, jih pa nameravam.
- Nisem poskusil/-a tovrstnih izdelkov in jih tudi ne bom.
- Drugo _____

4 Podajte, prosim, svoje mnenje glede naslednjih trditev.

	Se strinjam	Se ne strinjam	Ne vem
Napis naravno, eko ali bio še ni dokaz za naravno kozmetiko.			
Motivi sadja/rastlin na embalaži so dokaz, da gre za naravni izdelek.			
Naravna kozmetika ni škodljiva za kožo.			
Naravna kozmetika je bolj učinkovita od umetne kozmetike.			
Vsi naravni kozmetični izdelki so res naravni.			
Naravna kozmetika je dražja od ostale kozmetike.			
Sestavine v kozmetiki me pri nakupu izdelka ne zanimajo.			
Vsak izdelek, ki se oglašuje kot naraven/bio, mora imeti certifikat.			

5 Kateri so ključni razlogi, zaradi katerih bi/uporabljate naravne in bio kozmetične izdelke? (možnih je več odgovorov)

- Z uporabo tovrstnih izdelkov pripomorem k varovanju okolja.
- Z uporabo pripomorem k zmanjšanju onesnaževanja okolja.
- Izdelki vsebujejo človeku in zdravju manj škodljive snovi.
- Z uporabo izdelkov prispevam k varovanju zdravja.
- Drugo _____

6 Ali ste seznanjeni s sestavinami vaših kozmetičnih izdelkov?

- Da, vedno pregledam deklaracijo izdelka.
- Da, vedno pregledam deklaracijo izdelka, vendar večine sestavin ne razumem/poznam.
- Da, vedno pregledam deklaracijo izdelka in se tudi pozanimam o sestavinah, ki mi niso znane.
- Ne, ker zaupam proizvajalcu.
- Ne, ker me to ne zanima..

7 Ali ste pri nakupu naravne, bio, eko kozmetike pozorni na certifikate naravne kozmetike?

- Da, kupujem samo izdelke, ki imajo priznane certifikate.
- Da, podeljen certifikat mi je merilo za nakup kozmetike.
- Da, vendar se pred nakupom pozanimam o zahtevah samega certifikata in se na podlagi tega odločim za nakup.
- Ne poznam zahtev certifikata, zanima me zgolj učinek oziroma delovanje naravne/bio kozmetike.
- Ne, zaupam že napisu naravno, organsko, eko.
- Ne, ker zaupam proizvajalcu izdelka.
- Drugo _____

8 Ali ste že zasledili katerega od naslednjih certifikatov? (možnih je več odgovorov)

BDIH standard

COSMEBIO

SOIL ASSOCIATION

ECOCERT

NATRUE

9 Prosim, da pri naslednjih trditvah podate svoje mnenje glede posameznih zahtev pri certificiranju oziroma proizvodnji naravne in bio kozmetike.

	Se strinjam	Se ne strinjam	Ne vem
Osnovne surovine morajo biti pridobljene iz rastlin iz kontrolirane pridelave ali z nabiranjem v naravi.			
Izdelki in sestavine ne smejo biti testirani na živalih.			
Uporaba anorganskih soli (npr. magnezijev sulfat) ali mineralov (npr. natrijev klorid) je dovoljena za posamezne izjeme.			
Dovoljene so le določene kemijske transformacije pri proizvodnji naravne kozmetike, prepovedano je npr. obsevanje izdelkov.			
Produkt ima lahko 0 % ekoloških sestavin in ima			

kljub temu certifikat.			
Uporaba določenih konzervansov je pri naravni kozmetiki dovoljena.			
Embalaža izdelkov mora biti biološko razgradljiva.			
Naravna kozmetika mora vsebovati 95 % sestavin iz ekološke pridelave.			
Pri vsaki naravni kozmetiki je dovoljeno maksimalno 5 % sestavin sintetičnega izvora.			
Naravne sestavine in sestavine naravnega izvora so lahko kemijsko spremenjene z dovoljenimi postopki.			
Povsem naravna kozmetika mora biti pridobljena iz naravnih snovi rastlinskega, živalskega ali mineralnega izvora, ali njihovih zmesi brez kemičnih sprememb.			
Bio/eko/organska kozmetika mora biti pridelana iz rastlin, ki so gojene v skladu z določenimi standardi.			
V kolikšni meri je neki izdelek bio/organski/ekološki, pa pove šele certifikat pooblaščenega organa.			

10 Ali se vam zdi naravna kozmetika dražja od običajne, konvencionalne kozmetike?

- a) Cenejša.
- b) Dražja.
- c) Enaka ceni.
- d) Dražja, če ima certifikat.

11. Ali ste pripravljeni plačati več za certificiran naravni izdelek?

- a) Da.
- b) Da, če ima dejansko pozitivne učinke.
- c) Odvisno od izdelka oziroma njemu podobnih substitutov.
- d) Ne.
- e) Ne, ker je naravna kozmetika brez certifikata ravno tako dobra kot tista s certifikatom.
- f) Drugo _____